

Povezanost učenja stranoga jezika i razvoja rječnika u materinskome jeziku

Čvek, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:371543>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČLIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PETRA ČVEK

POVEZANOST UČENJA STRANOG JEZIKA I RAZVOJA RJEČNIKA U
MATERINSKOME JEZIKU

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, rujan 2024.

SVEUČLIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PETRA ČVEK

POVEZANOST UČENJA STRANOG JEZIKA I RAZVOJA RJEČNIKA U
MATERINSKOME JEZIKU

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: izv. prof. dr. sc.
Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o izvrsnosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojega rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis)

SAŽETAK

Proces usvajanja jezika je kompleksan proces i zahtijeva sveobuhvatno ispitivanje različitih disciplina kako bi se razumio. Napredak u teoriji usvajanja govora i jezika u proteklom stoljeću značajno je pridonio našem razumijevanju usvajanja jezika kao procesa i omogućio nove uvide u dječji razvoj i djetinjstvo. Ovaj rad ima za cilj pobliže objasniti usvajanje materinskoga i stranog jezika te kako su povezani. Također će se istaknuti uloga vrtića u poticanju usvajanja jezika kroz ulogu vršnjaka, dobi, odgojitelja, pjesmica, igara i prostorno-materijalnog okruženja. Isto tako rad istražuje povezanost učenja stranog jezika te na koji se način povećava rječnik materinskog jezika ako dijete počne usvajati strani jezik.

KLJUČNE RIJEČI: strani jezik, materinski jezik, usvajanje jezika, rječnička raznolikost, rani i predškolski odgoj i obrazovanje

SUMMARY

The process of language acquisition is a complex process and requires a comprehensive examination of various disciplines in order to be understood. Advances in the theory of speech and language acquisition over the past century have significantly contributed to our understanding of language acquisition as a process and provided new insights into child development and childhood. This paper aims to closely explain the acquisition of the mother tongue and foreign languages and how they are related. It will also highlight the role of kindergartens in promoting language acquisition through the role of peers, age, educators, songs, games, and the spatial-material environment. Additionally, the paper explores the connection between learning a foreign language and how the vocabulary of the mother tongue increases when a child starts learning a foreign language.

KEYWORDS: foreign language, mother tongue, language acquisition, vocabulary diversity, early and preschool education

Sadržaj

1. UVOD	1
2. USVAJANJE MATERINSKOGA JEZIKA	2
2.1. <i>Predjezično razdoblje</i>	5
2.2. <i>Jezično razdoblje</i>	9
3. USVAJANJE STRANOG JEZIKA	13
3.1. <i>Faze usvajanja stranog jezika</i>	16
3.2. <i>Uloga materinskoga jezika u usvajanju stranog jezika</i>	18
3.3. <i>Ciljevi usvajanja stranog jezika u djece</i>	20
3.4. <i>Prednosti usvajanja stranog jezika</i>	22
4. ULOGA VRTIČA U POTICANJU USVAJANJA MATERINSKOG I STRANOG JEZIKA	24
4.1 <i>Prostorno i materijalno okruženje</i>	25
4.2. <i>Uloga odgojitelja u usvajanju jezika</i>	28
4.3. <i>Uloga dobi u usvajanju jezika</i>	29
4.4. <i>Uloga vršnjaka u usvajanju jezika</i>	30
4.5. <i>Pjesmice i igre kao pomoć u usvajanju jezika</i>	31
5. ISTRAŽIVANJE	33
5.1. Cilj i problemi istraživanja	33
5.2. Opis uzoraka	33
5.3. Opis instrumenata	33
5.4. Rezultati	34
6. ZAKLJUČAK I RASPRAVA	42
7. LITERATURA	43

1. UVOD

Usvajanje jezika je uobičajen, ali fascinantan proces koji zahtijeva povoljne razvojne, unutarnje i vanjske uvjete za dijete. Početna vanjska potpora, posebice roditelja i vrtićke okoline, igra ključnu ulogu u oblikovanju djetetova jezičnog razvoja. Opće je poznato kako djeca imaju urođenu želju za istraživanjem novih znanja i vještina koje upijaju iz okoline koja ih okružuje. Jezik i govor igraju ključnu ulogu u pomaganju djeci i odraslima da protumače i razumiju svijet oko sebe. Ovaj rad prvenstveno govori o razlikovanju jezika i govora, kao i povezanosti učenja stranog jezika i rječnika u materinskome jeziku. Djeca svoj prvi jezik, odnosno materinski jezik, obično usvajaju od osobe s kojom provode najviše vremena, često od majke. Osim toga, djeca imaju sposobnost usvajanja više jezika istovremeno, osobito u dvojezičnim okruženjima ili kada su kod kuće izložena različitim jezicima.

Ovaj diplomski rad sastoji se od dva dijela, teorijskog i empirijskog. U teorijskom dijelu govori se o usvajanju materinskog jezika koji je podijeljen na predjezično i jezično razdoblje. Kako bismo bolje razumjeli način na koji djeca usvajaju strani jezik prikazane su faze, ciljevi i prednosti usvajanja stranog jezika te uloga materinskog jezika u usvajanju istog. U poglavlju uloga vrtića u poticanju usvajanja materinskog i stranog jezika poseban naglasak stavlja se na prostorno i materijalno okruženje u kojem djeca usvajaju jezik, ulogu odgojitelja, vršnjaka i dobi pri usvajanju jezika te kako pjesmice i igre utječu na usvajanje stranog jezika.

U drugom dijelu ovog diplomskog rada, odnosno u empirijskom dijelu, govorit će se o povezanost učenja stranog jezika i razvoja rječnika u materinskome jeziku. Istraživanje će se provoditi u jednom zagrebačkom vrtiću u kojem će djeca predškolske dobi nabrojati sve životinje, dijelove tijela i emocije koje znaju kako bismo dobili odgovor na sljedeća tri postavljena cilja: „Ispitati rječničku raznolikost djece predškolske dobi u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija .“, “Ispitati razlikuju li se značajno u rječničkoj raznolikosti djeca koja uče engleski kao strani jezik i ona koja ne uče.“, „Ispitati frekventnost u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija.“.

2. USVAJANJE MATERINSKOGA JEZIKA

Materinski jezik može se definirati na različite načine, a svaka ovisi o različitim kriterijima, kao što su lingvistički, sociološki ili pravni čimbenici. Definicija također može varirati ovisno o demografskim, društvenim i kulturnim promjenama unutar društva. Godine 1953. UNESCO je utvrdio definiciju materinskog jezika kao jezika koji se usvaja u djetinjstvu i prirodno postaje primarni alat za stvaranje mišljenja i komunikaciju. U suvremenom društvu materinski se jezik doživljava u skladu s etničkim, kulturnim i jezičnim pluralizmom, gdje se smatra instrumentom socijalizacije unutar svoje etničke zajednice, a ne samo sredstvom komunikacije. Zbog ove promjene, pojedinci odrasli u dvojezičnim obiteljima mogu imati dva materinska jezika (Stančić, Ljubešić, 1994).

Dvojezičnost je uobičajena pojava u modernim društvima, pod utjecajem društvenih i ekonomskih razvoja koji zahtijevaju poznavanje i prepoznavanje jezika izvan materinskog. Utjecaj dvojezičnosti na djetetovo obrazovanje može biti i pozitivan i negativan, pri čemu postoje različiti oblici dvojezičnosti, a ne jedinstven koncept. Ti oblici uključuju složenu i koordiniranu dvojezičnost, suptraktivnu dvojezičnost i aditivnu dvojezičnost, a svaki se temelji na različitim aspektima usvajanja i uporabe jezika (Stančić, Ljubešić, 1994).

Proces usvajanja jezika zapravo počinje prije nego što dijete izgovori svoju prvu riječ. Počinje kada novorođeno dijete i njegova majka stvore posebnu vezu koja postaje temelj komunikacije sa svijetom. Iz te veze razvija se djetetova sposobnost razumijevanja fonetike i gramatike, što mu omogućuje da se snalazi u svijetu oko sebe i izražava svoje želje i potrebe. Uz vodstvo odraslih, u pravilu majke, djetetu se pruža potpora u uključivanju u jezičnu zajednicu i upoznavanju kulturnih aspekata materinskog jezika (Vrsaljko i Paleka, 2018).

S obzirom na to da se kod djece slušne sposobnosti počinju razvijati već nekoliko mjeseci prije djetetovog dolaska na svijet, početni proces usvajanja materinskog jezika odvija se na podsvjesnoj razini. Prema Jelaska (2007), učenje drugog jezika kasnije u životu može se odvijati na dva različita načina. Prvi je učenje standardnog dijalekta materinskog jezika, dok drugi način učenja nastaje kada se dijete susreće s izazovima koji ga koče u samostalnom usvajanju materinskog jezika (Jelaska, 2007).

Prema autorici Prebeg-Vilke (1991) podrazumijeva se kako postoje četiri aspekta usvajanja materinskog jezika, a to su:

1. usvajanje glasovnog sustava
2. upotreba gramatike
3. sposobnost semantike
4. sposobnost komunikacije

Sva četiri aspekta usvajanja materinskog jezika međusobno su uvjetovana te ovise jedan o drugome. Proces usvajanja glasovnog sustava započinje plačem novorođenčeta, nakon čega slijedi korištenje gramatike vlastitog jezika. Semantika uključuje razumijevanje i prenošenje značenja, dok se sposobnost komuniciranja ostvaruje govorom. Ključno je istaknuti međusobnu povezanost četiri spomenute faze, budući da se nijedna ne može odvojiti niti dati prednost drugoj. Usvajanje materinskoga jezika započinje još u najranijoj fazi djetetovog života koja započinje pri rođenju. Uz pomoć majke i odraslih dijete ima priliku uči u jezičnu zajednicu i kulturu svoga jezika. Autorica isto tako navodi kako u kasnijim godinama skupina autora dodaje i peti aspekt, a to je razvoj znanja o govoru tj, metalingvistička svijest (Prebeg-Vilke, 1991).

Materinskim jezikom se obično smatra onaj jezik koji dijete prvi nauči i kojim se njegovi odgojitelji i roditelji služe u interakciji s njim (Ćoso, 2016). Ovaj jezik ima glavnu ulogu u djetetovom životu i često je to jezik koji su prirodno preuzeli od svojih predaka ili okoline (Jelaska, 2007).

Proces u kojem djeca uče svoj materinski jezik i drugi jezik tema je koju su intenzivno proučavali lingvisti, istraživači i psiholozi, a koja se još uvijek proučava. Iako postoje različite teorije, ne postoji konsenzus o točnim mehanizmima usvajanja jezika. Međutim, postoje neki zajednički čimbenici koji utječu na učenje jezika kod djece, kao što su kognitivne sposobnosti, neurobiološki razvoj, dob, interakcija s odraslima, individualne razlike, motivacija i kulturni utjecaji (Pinter, 2011).

Postizanje uravnoteženog razvoja u kognitivnom, socijalnom i emocionalnom području ključno je za ovladavanje materinskim, hrvatskim jezikom. Jezik je jedinstveni aspekt koji izdvaja ljude od ostalih bića, čineći usvajanje jezika uobičajenim i fascinantnim fenomenom. Unatoč individualnim razlikama, djeca diljem svijeta uspješno usvajaju jezik u prirodnom okruženju i kroz različite

metode podučavanja. Razvoj djetetovih jezičnih vještina usko je povezan s njihovim fizičkim, kognitivnim, emocionalnim, socijalnim i komunikacijskim rastom (Aladrović Slovaček, 2019).

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) promiče razvoj osam temeljnih kompetencija među kojima je i komunikacija na materinskom jeziku. Poticanje pravilnog usmenog izražavanja i dijeljenja misli, osjećaja i iskustava kroz različite aktivnosti pomaže u jačanju komunikacijskih vještina u mladoj dobi. Uz to, poticanje svijesti o utjecaju jezika na druge i promicanje odgovorne upotrebe jezika važni su aspekti ove kompetencije. Dječji vrtići igraju ključnu ulogu u stvaranju poticajnog jezičnog okruženja i poticanju različitih društvenih interakcija među djecom i odraslima.

Većina djece rođena je s prirodnom sposobnošću i željom za učenjem jezika. Njihove urođene komunikacijske vještine često iznenade okolinu. Unatoč tome što još nisu upoznata sa svojim materinskim jezikom, djeca imaju jaku želju za komunikacijom i razvojem osnovnih jezičnih vještina (Apel i Masterson, 2004). Oni u početku komuniciraju kroz plač kako bi izrazili svoje potrebe. Kako rastu, počinju oponašati zvukove iz okoline i mogu razlikovati poznate od nepoznatih glasova. Kada počnu govoriti svoje prve riječi, brzo shvaćaju koncept da riječi predstavljaju radnje, predmete ili pozive. Prema autoru Starc i suradnici, 2004: *Govor je viša psihička aktivnost čovjeka koja mu omogućuje da pomoću sustava znakova i simbola priopćava svoja znanja, osjećaje, potrebe i mišljenja drugim ljudima*. Govor se razvija metodičnim i unaprijed poznatim slijedom i može se pratiti kroz dva ključna razdoblja, a to su predjezično i jezično razdoblje (Starc i sur., 2004: 26). Jezik je jedan od najvažnijih alata za komunikaciju. Važno je uključiti djecu u jezične aktivnosti i razgovore kako bi im se pomoglo da učinkovito shvate proces usvajanja jezika. Roditelji i odgojitelji igraju ključnu ulogu u tome da djeci budu pozitivni uzori u razvoju odgovarajućih jezičnih vještina.

Prema autorima Apel i Masterson (2004) svako dijete je posebno i napreduje svojim tempom. Sljedeća tablica daje smjernice o prosječnoj dobi u kojoj većina djece obično postiže određene vještine. Važno je zapamtiti da neće sva djeca ovladati svim vještinama unutar određenog dobnog raspona. Samo zato što dijete još nije ovladalo vještinom unutar očekivanog raspona godina ne mora nužno ukazivati na neki poremećaj.

Tablica 1. Prikaz razvoja govora kod djeteta

Od rođenja do 3. mjeseca	Od 4-6 mjeseca	Od 7. mjeseca do 1. godine	Od 1-2 godine	Od 2-3 godine	Od 3-4 godina	Od 4-5 godina
Dijete se smješka, plače kako bi zadovoljio potrebe, stvara zvukove zadovoljstva	Brljanje, počinje koristiti glasove p, b i m kada želi pokazati ushićenje	Dijete oponaša razne glasove, brljanje postaje intenzivnije, izgovara 1-2 riječi	Dijete postavlja pitanja, svakodnevno izgovara nove riječi, spaja dvije riječi zajedno	Izgovara 2-3 riječi za komunikaciju s okolinom, roditelji i okolina razumiju djetetov govor	Slaže rečenicu od 4 ili više riječi, prepričava što mu se dogodilo, govor je razumljiv i osobi koja ne poznaje dijete	Dijete bi trebalo izgovarati sve glasove ispravno, pravilno koristi gramatiku

Prema Apel i Masterson, 2004.

2.1. Predjezično razdoblje

Vjeruje se da proces usvajanja jezika počinje od samog rođenja djeteta, a neki istraživač kao što su Gopnik, Meltzoff i Kuhl (2003) sugeriraju da bi mogao početi i ranije, dok je dijete još u majčinoj utrobi. Bitno je posvetiti vrijeme ovom procesu na dnevnoj bazi. Usvajanje rječnika potiče se kroz svakodnevnu komunikaciju, što nam omogućuje učinkovitu međusobnu komunikaciju. Emocionalna povezanost djeteta s odgojiteljima i onima koji zadovoljavaju njegove osnovne potrebe potiče ga na uzajamnu komunikaciju. Ova interakcija potiče dijete da traži kontakt i uči putem neverbalnih znakova, jačajući ponašanja odraslih koja podupiru njihov razvoj. Verbalna komunikacija dalje se razvija kroz interakciju s bliskim osobama. Uz emocionalnu komunikaciju, praktična situacijska komunikacija igra ključnu ulogu u usvajanju jezika u ranom djetinjstvu. Kroz ove razmjene, dijele se kognitivna značenja i poruke, naglašavajući važnost neposrednog kontakta s odgojiteljima. Zajednička iskustva između djece i odraslih tijekom dnevnih aktivnosti čine temelj za razumijevanje radnji i razvoj ranog govornog jezika. Odgojitelji imaju priliku opisati svoje

postupke djeci tijekom dnevnih rutina, omogućujući djetetu da apsorbira nove informacije i integrira ih u svoje jezične vještine (Silić, 2007).

Posokhova (2008) smatra kako govor započinje već prvim danom života, a ne prvom riječju. Čak smatra kako se govor razvija slušanjem već u majčinoj utrobi. Autorica Posokhova (2008) dječji govor dijeli na četiri različite faze:

1. Faza fiziološkog krika i refleksivnog glasanja
2. Faza pojave smijeha, glasanja i promjene krika
3. Faza glasovnih igara i brbljanja
4. Faza aktivnog slogovnog brbljanja (Posokhova, 2008).

Prva faza, faza fiziološkog krika i refleksnog glasanja, uključuje iznenadna glasanja poput kašlja, uzdaha i plača. Dijete u ovoj fazi proizvodi zvukove koji podsjećaju na samoglasnike, ali uz postepenu nazalnost. Djeca prvo stječu kontrolu nad intenzitetom glasa, zatim nad visinom glasa, te na kraju nad radom i pokretljivošću govornih organa (Posokhova, 2008).

Korištenje jezičnih i govornih podražaja ima presudnu ulogu u ranom razvoju djece. Djeca se oslanjaju na plač kako bi izrazile svoje potrebe, poput gladi ili nelagode, te postupno počinju eksperimentirati s različitim zvukovima koristeći svoje govorne organe. Ovo glasovno istraživanje uobičajeno je iskustvo za svu djecu, bez obzira na jezik kojim se govori oko njih.

Djeca nakon rođenja ne mogu kontrolirati zvukove koje ispuštaju, ali plačem izražavaju svoje potrebe poput gladi ili promjene pelena. Kako rastu, bebe počinju prepoznavati glas vlastite majke i s vremenom počinju razumjeti i ponavljati riječi koje često čuju. Kad napune godinu dana, bebe mogu početi izgovarati svoje prve riječi, obično povezane sa stvarima i ljudima koje vide svaki dan (Pinter, 2011).

Vrsaljko i Paleka (2018) smatraju kako se faza krika može manifestirati u obliku smijeha, deranja, cvokotanja, jaukanja, plakanja, kašljanja i kihanja te zbog toga govorimo kao faza krika može biti fizička i fiziološka. (Vrsaljko i Paleka, 2018). Za vrijeme trajanja drugog mjeseca djetetovog života, djeca pokazuju svoju ugodu ili neugodu proizvodnjom zvukova kako bi najčešće pridobili majčinu pažnju. Tijekom te faze stvara se emotivna veza između djetetu bliske osobe i njega samoga.

Druga faza traje između 2. i 5. mjeseca djetetova života, obilježena je smijehom, gukanjem i promjenama u krik. Smijeh je povezan s razvojem slušnog dijela govora i javlja se kao reakcija djeteta na ljudski govor, počevši od drugog mjeseca djetetova života. Ono počinje tražiti pažnju majke i drugih osoba u svom okruženju, koristeći intonaciju za privlačenje pažnje. Krik postaje intenzivniji i raznovrsniji, signalizirajući različite potrebe kao što su glad, umor, žeđ, nelagoda, bol ili jednostavno želja za majčinom pažnjom. Oko 12. tjedna života krik se smanjuje, a zamjenjuje ga gukanje. Ono se uobičajeno pojavljuje uz osmijeh, tijekom interakcije s odraslima ili kada je dijete grljeno i maženo. Sretno i zdravo dijete u prisutnosti bliskih osoba guče, prvo koristeći samoglasnike, a kasnije dodajući suglasnike (Posokhova, 2008).

Tijekom prva tri mjeseca života govorni razvoj djece napreduje postupno. Ovo razdoblje je ključno za temeljne promjene koje će imati značajan utjecaj na njihov jezični i govorni razvoj. U početku je plač jedan od prvih zvukova koje dijete ispušta, a prvenstveno služi za izražavanje svojih fizioloških potreba. Ova faza se obično naziva faza vrištanja. Nakon toga, oko drugog ili trećeg mjeseca, počinje faza gugutanja tijekom koje dijete proizvodi vokalne zvukove poput "aaa", "ooo" i "eee". Ova faza traje otprilike do šestog mjeseca života, kada tipično počinju faze brbljanja (Starc i sur., 2004).

Treća faza javlja se u 4. i 5. mjeseca života i traje sve do sredine 7. mjeseca. Ova faza karakteristična je po pojavi brbljanja i glasovne igre. Djeca započinju s proizvodnjom slogovnih glasova, koji kasnije prelaze u slogovno brbljanje. Ova faza ključna je zbog toga što dijete počinje povezivati pojedinačne glasove u sekvence glasova (Posokhova, 2008).

Četvrta faza, koja počinje između 5. i 7. mjeseca i traje do 12,5 mjeseci, obilježena je brbljanjem koje sve više podsjeća na zvukove materinskog jezika. Dijete u ovoj fazi koristi brbljanje u gotovo svim situacijama, bilo da je u aktivnoj komunikaciji s roditeljima ili se zabavlja brbljajući s predmetima (Posokhova, 2008).

Kako se dijete približava prvoj godini, njegova sposobnost oponašanja zvukova postaje sve naprednija. Do osmog ili devetog mjeseca njihovo brbljanje postaje raznolikije i počinju pokušavati oponašati riječi koje izgovaraju njihovi skrbnici, čak i ako možda još ne razumiju njihovo značenje. Bliska interakcija između skrbnika i djeteta ključna je tijekom ovih ranih godina za razvoj jezika i govora. Važno je uključiti se u svakodnevne aktivnosti poput presvlačenja, hranjenja i kupanja uz razgovor s djetetom i praćenje njegovih reakcija. Primarni skrbnici igraju ključnu ulogu u

postavljanju temelja za usvajanje jezika i osnovnih vještina za učinkovitu komunikaciju (Apel i Masterson, 2004).

Većina roditelja vjeruju kako razvoj govora kod djece počinje njihovim prvim plačem i gugutanjem. Međutim, znanstvenici su otkrili da ti zvukovi ne pokazuju karakteristike zvukova govora. Pojava govora obično počinje oko šestog mjeseca, kada djeca počnu proizvoditi zvukove poput "ta-ta-ta" i "da-da-da" s određenim značenjima koja skrbnici mogu lako prepoznati. Kako djeca napreduju u svom fizičkom i mentalnom razvoju, počinju težiti pravilnom izgovoru zamjenjujući složene glasove poznatim glasovima. Ovaj proces obično uključuje glasove poput "p", "b", "t" i "d" u kombinaciji s otvorenim samoglasnicima. Prve prepoznatljive riječi obično se pojavljuju u dobi od 12 do 18 mjeseci, postupno postaju složenije kako dijete uči svladavati različite glasove. Određeni glasovi poput "s", "z", "c", "š", "ž", "č", "ć", "dž", "đ", "lj", "nj" i "r" mogu predstavljati poteškoće i obično se stječu u dobi od pet i pol godina. Razvoj gramatike kod djece napreduje kroz faze kao što su holofrastična faza, gdje izrazi od jedne riječi prenose objekte ili odnose, i faza telegrafskog govora, gdje su određene riječi izostavljene, ali se poruka i dalje razumije. Djeca tada prelaze na konstruiranje gramatički netočnih rečenica, što se nastavlja do otprilike devete ili desete godine (Prebeg-Vilke, 1991).

Ivo Šakrić (1973) ističe nekoliko temeljnih kategorija koje se tiču dječje vokalizacije, uključujući fiziološki plač, poetsko izražavanje, osnovne oblike igre, vokalizaciju i foničku komunikaciju. Fiziološki plač odražava fizičko i fiziološko stanje djeteta, obuhvaćajući niz vokalizacija kao što su smijeh, stenjanje, dahtanje, vrištanje, kašljanje, kihanje i štucanje. Pjesnički izrazi označavaju jednostavna, poetična ljudska raspoloženja karakterizirana osjećajima zadovoljstva i harmonije, poput pjevanja, gugutanja i cvrkutanja. Osnovni oblici igre uključuju djetetovu vokalizaciju kroz sviranje orgulja, samooponašanje, zvukove okoline i pjevanje. Izrazi prenose emocionalna i afektivna stanja, uključujući ljutnju, tugu, radost i ljutnju. Foničku komunikaciju možemo uočiti u govornim izrazima, koji se manifestiraju u globalnim, artikuliranim i lingvističkim oblicima (Prebeg-Vilke, 1991).

Predjezično razdoblje kod djeteta se manifestira kroz glasanje i proizvodnju različitih zvukova, ali nakon što to glasanje postanu artikulirane riječi dijete prelazi u jezično razdoblje.

2.2. Jezično razdoblje

Jezično razdoblje obično počinje u dobi od 10 do 14 mjeseci s izgovorom prve riječi. Ova početna riječ označava početak aktivnog razvoja vokabulara i semantike, često se naziva holofraza. Na primjer, kada dijete kaže "mama", to izražava različite potrebe ili želje, poput gladi, potrebe za mijenjanjem pelena ili želje za igrom (Prebeg-Vilke, 1991). Ove prve riječi obično su specifične za kontekst i obično se pojavljuju u poznatim situacijama, pod utjecajem nekoliko ključnih čimbenika, a to su:

1. okolina – Prva djetetova riječ najčešće se odnosi na pojedince iz djetetove okoline ili događaje koji se događaju u njegovoj neposrednoj blizini.

2. vrsta riječi – Obično se dječje prve riječi sastoje od imenica, kao što su imena ljudi i predmeta, zajedno s jednostavnim glagolima koji označavaju odlazak, piti ili jesti.

3. glasovi u riječi – U ovoj fazi jezičnog razvoja, malo je vjerojatno da će dijete razumjeti i upotrebljavati višesložne riječi. Na primjer upotrijebit će pa-pa umjesto riječi doviđenja ili pozdrav

4. praktična korist – Kronološkim redom, vjerojatnije je da će dijete izgovoriti riječ "boca" umjesto "ormar" jer samostalno koristi predmet te ima praktične koristi od njega.

5. stil – Postoje dva stila razvoja kod djece: jedna skupina može započeti korištenjem imenica, dok se druga skupina može oslanjati na razne druge vrste riječi kao što su negacije poput "ne", uzvici poput "brm-brm", prilazi poput "tu" i tako dalje (Kuvač Kraljević, Kologranić Belić, 2015).

Tijekom prve godine života dijete obično počinje izgovarati prve riječi, označavajući početak svog verbalnog razvoja. Važno je napomenuti da tijekom ove faze broj riječi koje dijete razumije daleko nadmašuje broj riječi koje je u stanju izgovoriti, budući da njihovo razumijevanje jezika napreduje brže od njihove sposobnosti da ga govore. Djeca često započinju vokalizacijom imenica koje za njih imaju osobno značenje ili predstavljaju objekte u njihovoj neposrednoj okolini. Oni mogu naučiti ove riječi oponašanjem odraslih, ali ponekad mogu stvoriti i vlastite izraze koje razumiju oni koji su im bliski. U ovoj fazi djeca mogu koristiti holofraze, izraze koji se sastoje od jedne riječi koja može prenijeti različita značenja ovisno o djetetovim gestama i intonaciji. Ove izraze djeca često koriste kako bi izrazila svoje emocije ili želje, a na njihovo razumijevanje uvelike utječe njihov odnos s osobom s kojom komuniciraju (Starčević, 2004). Holofraze su učinkovito sredstvo

za djecu da se izraze u ranom djetinjstvu, omogućujući im da učinkovito kombiniraju jezik s kontekstom i maksimiziraju svoje jezične vještine (Prebeg-Vilke, 1991).

Posokhova (2008) rječnik djeteta dijeli na dva dijela: aktivni i pasivni. Aktivni rječnik obuhvaća riječi koje dijete razumije i koristi svakodnevno u govoru, dok je pasivni rječnik onaj koji dijete razumije, ali ga ne koristi u svom govoru. Aktivni rječnik smatra se ključnim jer prema njemu procjenjujemo mentalni razvoj djeteta.

Dijete koje češće koristi aktivni rječnik nego pasivni teži ka izgovoru riječi kako bi olakšalo razumijevanje. Stoga reagira intenzivnije na riječi koje su dio svakodnevnog okruženja i koje se često ponavljaju tijekom dana, što mu omogućava da usvoji pravilno izgovaranje riječi. (Morris, 2009).

U najranijoj fazi razvoja djetetovog govora, roditelji igraju ključnu ulogu u poticanju i pružanju podrške njegovom napretku. Kroz raznolike aktivnosti, poput pjesama, recitacija i igara s prstićima, roditelji mogu olakšati i ubrzati proces usvajanja govora kod djeteta.

Tijekom prve tri godine života uočeno je da određene jezične strukture slijede predvidljiv obrazac, na koji može utjecati stupanj razvoja djeteta. Istraživanja pokazuju da su djeca sposobna razumjeti različite jezične oblike u ranijoj dobi nego kad ih mogu točno koristiti. Do dobi od četiri godine većina djece je sposobna postavljati pitanja, prepričavati događaje iz stvarnog života, stvarati i dijeliti priče te davati upute. Obično koriste ispravan redoslijed riječi i gramatičku strukturu u svojim rečenicama, a nove riječi uče svakodnevno. Kako se približavaju kraju predškolske dobi, djeca ulaze u brojne interakcije s okolinom i novim pojedincima, što im pruža priliku za daljnje obogaćivanje vokabulara i pročišćavanje strukture rečenice (Pinter, 2011).

U razdoblju između druge i treće godine djeca se obično usredotočuju na proširivanje svog telegrafskog govora. To uključuje svladavanje sintakse, kao što su: imenice, glagoli, zamjenice, čestice, pridjevi, prilozi i veznici. U ovoj fazi ritam i melodija igraju presudnu ulogu u djetetovoj slušnoj percepciji jezika, omogućujući mu lakše povezivanje i pamćenje naučenog. Trogodišnjaci pokazuju značajan napredak u gramatici i vokabularu, budući da mogu koristiti različite rečenične strukture, uključujući sastavne, disjunktivne, objektne, vremenske i uzročne rečenice (Starč i sur., 2004).

Između treće i četvrte godine dijete je uvelike savladalo osnove materinskog jezika. Točnije, usvojili su foneme, morfologiju, semantiku i sintaksu jezika. U ovoj fazi dijete je sposobno komunicirati o svojim aktivnostima kod kuće ili u vrtiću koristeći rečenice s četiri ili više riječi, izgovorene pravilno i bez ponavljanja. Oni također mogu učinkovito izraziti emocije i osjećaje koristeći glagole. Dijete može tečno raspravljati o uzrocima i posljedicama raznih situacija s kojima se susreće. Osim toga, pokazuju kreativnost u pripovijedanju, često kombinirajući stvarne događaje s izmišljenim završecima. Ta se kreativnost također očituje u stvaranju novih riječi ili neologizama kako bi proširili svoj vokabular (Apel i Masterson, 2004).

Tijekom četvrte i pete godine nastavlja se razvijati djetetov govor i jezične sposobnosti. Dijete govori tečno, artikulira sve glasove, a gramatika mu je gotovo jednaka onoj odraslih. Tijekom ove faze, dijete uživa u raznim prilikama za pripovijedanje, često dijeleći glupe priče na razigran način s ritmičkim njuhom. To omogućuje djetetu da postavlja mnoga neočekivana pitanja odraslima. Kroz ove aktivnosti dijete se slobodno izražava i kroz govor dublje razumije sebe i svijet oko sebe. Osim toga, ovo razdoblje označava početak učenja vokabulara za pisani jezik, kao što su slova i riječi (Starc, 2004).

Razvoj jezika između pete i šeste godine života karakterizira poboljšana artikulacija i gramatika, a povezan je s poboljšanim kognitivnim sposobnostima. Također autor navodi kako bi se do sredine pete godine u pravilu trebali ispraviti sve blaže poteškoće u artikulaciju glasova: š, ž, č, ć, dž i đ. U ovom razdoblju u potpunosti je usvojena gramatička struktura što uključuje pravilno korištenje padeža, množine, veznika, prijedloga te glagolskih vremena. Djeca sa šest godina rabe duže rečenice koje povezuju veznicima: i, ili, onda, a te u nekim slučajevima mogu primjećivati i ispravljati greške u govoru kod druge djece ili odraslih (Starc, 2004). Tijekom tog vremena djeca počinju koristiti situacijski govor kako bi izrazila svoje želje ili potrebe, također koriste i kontekstualni govor u kojem razmišljaju o prošlim iskustvima ili zamišljaju buduće događaje.

Važno je pratiti količinu riječi koje dijete koristi u svojoj komunikaciji kako bismo utvrdili postoje li eventualne poteškoće u razumijevanju ili izgovoru riječi. Oko prve godine života, dijete obično koristi samo nekoliko riječi, ali do dvije godine trebalo bi izgovarati između 200 i 300 riječi. Trogodišnjaci obično imaju bogat rječnik od 1500 do 2000 riječi, što predstavlja značajan skok u razvoju. U početku može biti izazovno pratiti koje riječi dijete izgovara ili prepoznati jesu li to

uopće prave riječi, ali s podrškom i pažnjom roditelja, dijete će postupno razviti svoj jezični vokabular (Vrsaljko i Paleka, 2018).

Vještine izgovora obično se svladavaju u dobi od pet i pol godina. Međutim, usvajanju jezika tu nije kraj. Nakon što dijete uđe u školski sustav i počne učiti čitati i pisati, počinje formalno jezično obrazovanje koje vodi daljnjem jezičnom i govornom razvoju. Jezik se nastavlja razvijati i uči se tijekom cijelog života osobe, odnosno sve dok ima sposobnost učenja.

3. USVAJANJE STRANOG JEZIKA

Rano učenje stranih jezika može uvelike koristiti djeci jer su djeca u najranijoj dobi otvorena za nova znanja te lako usvajaju više jezika istovremeno. Također poboljšava njihovo razumijevanje materinskog jezika i poboljšava njihov ukupni akademski uspjeh. Prepoznajući te prednosti, ministri obrazovanja u Europskoj uniji zalažu se za uvođenje barem dva strana jezika u rano obrazovanje. Početkom učenja jezika u ranoj dobi djeca razvijaju pozitivna mišljenja prema drugim jezicima i kulturama. To je bila pokretačka snaga iza raznih inicijativa Europske komisije za promicanje ranog učenja jezika i podupiranje istraživanja u ovom području. Komisija je osnovala skupinu nacionalnih stručnjaka specijaliziranih za rano jezično obrazovanje, koji pružaju vrijedne uvide i preporuke za provedbu učinkovitih programa učenja jezika od predškolske dobi nadalje (European commission, 2011).

U Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ističu važnost učenja stranog jezika kao temeljne vještine cjeloživotnog učenja. Sugerira se da mala djeca mogu naučiti novi jezik kroz zabavne aktivnosti i igre u poticajnom prostorno materijalnom okruženju. Najbolji način usvajanja jezika jest kroz situacije iz stvarnog života tako zvano situacijsko učenje. Ovaj pristup im omogućuje da shvate jezik i koriste ga spontano u svojim svakodnevnim aktivnostima u vrtiću.

Usvajanje stranog jezika odnosi se na sustavno razvijanje svijesti ili izloženost jezicima u okviru obrazovanja u ranom djetinjstvu, posebno u predškolskom odgoju. Otvaranje dječjih umova prema višejezičnosti i različitim kulturama značajno doprinosi individualnom i društvenom razvoju te povećava njihovu sposobnost empatije. Aktivnosti vezane uz rano učenje stranih jezika u predškolskim ustanovama mogu donijeti bogata iskustva i značajne prednosti, poput jačanja kompetencija u razumijevanju, izražavanju, komunikaciji i konstruktivnom rješavanju problemskih situacija. Takve aktivnosti omogućuju djeci uspješno komuniciranje s vršnjacima i odraslima, povećavaju koncentraciju i jačaju samopouzdanje. Djeca mogu imati velike koristi od ranog izlaganja stranim jezicima, jer im to pomaže razviti osjećaj identiteta i kulturnog razumijevanja ali isto tako se potiče razvoj multikulturalnosti. Učenje novog jezika u ranoj dobi također može potaknuti poštovanje različitosti i poboljšati kognitivne sposobnosti. Dok se neki mogu brinuti zbog moguće zabune učenja više jezika, istraživanja zapravo pokazuju da višejezično

obrazovanje poboljšava komunikacijske vještine na materinskom jeziku. Osim toga, izloženost različitim kulturnim sredinama može pozitivno utjecati na djetetovu sposobnost učenja stranih jezika, otvarajući mogućnosti za daljnji jezični razvoj (European commission, 2011).

Sve veći interes za rano učenje stranih jezika dijelom se može pripisati želji roditelja koji prepoznaju prednosti učenja stranog jezika u ranoj dobi. Stvaranje poticajnog prostorno materijalnog okruženja presudno je za učinkovito rano učenje stranih jezika, kao i pružanje smjernica i praktičnih primjera za visokokvalitetna iskustva učenja.

Kako bi se olakšalo uspješno rano usvajanje jezika, važno je da djeca imaju organsku izloženost jeziku koja je u skladu s njihovim kognitivnim i psihološkim razvojem. Treba poticati i aktivnu i pasivnu upotrebu jezika. Odgojitelji koji radi u predškolskim ustanovama trebaju posjedovati specifične vještine i znanja o psihološkim, pedagoškim i didaktičkim tehnikama prilagođenim mladim učenicima (European Commission, 2011).

Pojedina istraživanja pokazuju kako je usvajanje drugog stranog jezika kod djece predškolske dobi moguće opterećenje za njih ili se smatra kako će dijete zaboraviti materinski jezik ako u vrtiću krene usvajati neki drugi jezik.

Brojni autori ističu značaj razdoblja do treće godine života kao ključnog za djetetov razvoj i sposobnost učenja. Istraživanja su pokazala da mala djeca i dojenčad provode većinu svog vremena istražujući. Stoga je bitno znati prepoznati kada i kako potaknuti djecu na sudjelovanje u konstruktivnim aktivnostima koje potiču njihov rast i razvoj. Upoznavanje djece sa stranim jezikom u ranoj dobi područje je interesa istraživača koji svoje pristupe neprestano prilagođavaju dječjim potrebama kao i interesu,. Proces usvajanja stranog jezika složen je i na njega utječu različiti čimbenici kao što su dob, okolina, motivacija, osobine ličnosti i inteligencija (Silić, 2007).

Djeca strani jezik mogu usvajati više ili manje u svojoj prirodnoj sredini, odnosno u komunikaciji s obitelji, u igri s djecom ili u ustanovama u kojima se upotrebljava neki od stranih jezika. Za poneku djecu koja žive u obitelji koja govori dva ili više jezika potpuno je prirodno da komuniciraju na oba ili na više stranih jezika, dok je za neku prirodno da komuniciraju na samo jednom. Autorica ističe kako postoji dva razloga iz kojeg djeca upotrebljavaju oba jezika. Prvo razlog je multikulturalna obitelj, odnosno obitelj u kojoj je jedan od članova iz strane zemlje te komunicira

na drugom jeziku. Drugi razlog zbog kojeg dijete upotrebljava strani jezik je preseljenje ili život u stranoj zemlji zbog ekonomske situacije, posla, bolesti i ostalih razloga (Prebeg-Vilke, 1991).

U današnje vrijeme jako puno ljudi zbog ekonomske situacije, ratova, kriza, nepovoljnih životnih uvjeta, vremenskih nepogoda, potrage za boljim životom, edukacijom i poslom nije vezano uz mjesto stanovanja te zamjenjuju dotadašnje mjesto boravka u svojoj državi za mjesto u nekoj drugoj državi, te su zbog toga prisiljeni usvojiti neki strani jezik.

Brojni su razlozi zašto odrasli odlučuju da djeca uče strane jezike, a mnogi od njih proizlaze iz praktičnih prednosti koje proizlaze iz mogućnosti učinkovite komunikacije u svojoj zajednici ili u novom okruženju (Myers-Scotton, 2007). Kada je riječ o podučavanju djece stranog jezika, fokus je na stvaranju pozitivnog i opuštenog okruženja za učenje u kojem se jezične vještine mogu razvijati prirodno, bez strogih formalnih uputa. Naglasak je na slušanju, izgradnji vokabulara i izgradnje gramatičke strukture.

Mnogo je čimbenika koji mogu utjecati na to kako dijete uči drugi jezik. Iako je svako dijete drugačije, postoje neki zajednički čimbenici koji igraju ulogu u procesu. Opće je poznato da djeca usvajaju drugi jezik brže od odraslih, osobito ako počnu prije šeste godine života. Izloženost i vježbanje od najranije dobi ključni su za razvoj jezičnih vještina. Društveni odnosi, kognitivne sposobnosti i emocionalni čimbenici također igraju ulogu u usvajanju jezika. Motivacija, talent i osobine ličnosti također mogu utjecati na to koliko dobro dijete uči novi jezik. Osim toga, ne treba zanemariti ulogu djetetova materinskog jezika, jer on može imati značajan utjecaj na proces učenja (Prebeg-Vilke, 1991).

Istraživanja pokazuju da mala djeca prirodno usvajaju jezike kroz slušanje i kreativno istraživanje vođeno znatiželjom. Izloženost različitim jezicima u ranoj dobi pomaže djeci razviti osjećaj za ritam, fonologiju i intonaciju. Na temelju iskustva i različitih studija, preporučuje se uključivanje ranog učenja jezika u opće obrazovanje s ciljem podržavanja interkulturalnog obrazovanja, promicanja osobnog razvoja djeteta i poticanja cjeloživotnog učenja.

3.1. Faze usvajanja stranog jezika

Stephen Krashen i Tracy Terrell (1983) su ti koji su osmislili pet faza učenja stranog jezika. Shvatili su koliko bi svaka faza trebala trajati i koji su najbolji načini podučavanja tijekom svake faze. Baš poput učenja prvog jezika, ove su faze prilično jednostavne. Misle da će svatko tko uči strani jezik proći kroz ove faze, ali koliko ćete vremena provesti u svakoj od njih ovisit će od osobe do osobe. Faze su sljedeće:

1. Pretproduksijska faza (Pre-Production Phase): Tijekom faze predprodukcije, također poznate kao "tiho razdoblje", koja može trajati između 0 i 6 mjeseci, djeca upijaju i obrađuju informacije na svoj način (Hill i Flynn, 2006). Da bi dijete uspjelo u ovoj fazi, potrebno mu je vrijeme i strpljenje roditelja ili drugih odraslih osoba. Djeca prvenstveno neverbalno komuniciraju s odraslima kako bi izrazila svoje potrebe i mogu eksperimentirati s novim glasovima jezika. Djeca koja su se preselila u zemlju u kojoj se ne govori njihov materinski jezik mogu brzo ući u mirno razdoblje. Smatra se da mlađa djeca, u dobi od 2 do 4 godine, mogu provesti više vremena u pretproduksijskoj fazi u odnosu na djecu u dobi od 5 do 6 godina (Tabors, 2008).

2. Faza rane produkcije (Early Production): Ova se faza može usporediti s ranim fazama verbalnog razvoja u djetetovom usvajanju materinskog jezika. Tijekom ove faze, poznate kao telegrafski govor, dijete počinje koristiti kratke i jednostavne fraze koje se sastoje od jedne do dvije riječi, odgovara na osnovna pitanja da/ne, identificira predmete i ljude po imenu i ponavlja uobičajene jezične obrasce (McLaughlin i sur., 1995).

3. Faza nastanka govora (Speech Emergence Stage): Djeca koja uđu u ovu fazu obično mogu izgovoriti jednostavne rečenice. Uobičajeno je da su prve rečenice koje izgovore gramatički netočne. Međutim, kontinuiranim govorom i kombinacijom izraza djeca brzo uče na svojim pogreškama (Tabors, 2008). Počinju slijediti jezična pravila i ispravno sklapati rečenice u skladnu cjelinu (McLaughlin i sur., 1995).

4. Faza posredne tečnosti (Intermediate Fluency Stage): U ovoj fazi dijete pokazuje sposobnost artikuliranja dužih i složenijih rečenica i bez napora se uključuje u razgovor (McLaughlin i sur., 1995).

5. Faza napredne tečnosti (Advanced Fluency Stage): Djeca u ovoj fazi pokazuju visoku razinu tečnosti koja je gotovo originalna (McLaughlin i sur., 1995).

Tablica 2. Faze usvajanja stranog jezika

Stage	Characteristics	Approximate Time Frame	Teacher Prompts
<i>Preproduction</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has minimal comprehension • Does not verbalize • Nods "Yes" and "No" • Draws and points 	0–6 months	<ul style="list-style-type: none"> • Show me. . . • Circle the. . . • Where is. . . ? • Who has. . . ?
<i>Early Production</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has limited comprehension • Produces one- or two-word responses • Participates using key words and familiar phrases • Uses present-tense verbs 	6 months–1 year	<ul style="list-style-type: none"> • Yes/no questions • Either/or questions • One- or two-word answers • Lists • Labels
<i>Speech Emergence</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has good comprehension • Can produce simple sentences • Makes grammar and pronunciation errors • Frequently misunderstands jokes 	1–3 years	<ul style="list-style-type: none"> • Why. . . ? • How. . . ? • Explain. . . • Phrase or short-sentence answers
<i>Intermediate Fluency</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has excellent comprehension • Makes few grammatical errors 	3–5 years	<ul style="list-style-type: none"> • What would happen if. . . ? • Why do you think. . . ?
<i>Advanced Fluency</i>	The student has a near-native level of speech.	5–7 years	<ul style="list-style-type: none"> • Decide if. . . • Retell. . .

(Hill i Flynn, 2006).

Glavaš (2022) razmatra četiri faze usvajanja stranog jezika u ranoj dobi, koje uključuju upotrebu materinskog jezika, razdoblje šutnje, telegrafski govor i produktivnu upotrebu jezika. Kada je dijete izloženo stranom jeziku koji ne razumije, ono obično nastavlja koristiti svoj materinski jezik, čak i u situacijama kada se govori stranim jezikom. Sljedeća faza je kada dijete prepoznaje da korištenje samo materinskog jezika u takvim situacijama možda neće biti učinkovito. Nakon te spoznaje dijete se počinje neverbalno služiti stranim jezikom. Trajanje ove faze varira među djecom. Treća faza događa se kada su djeca pripremljena za korištenje stranog jezika i počnu oblikovati nove izjave koristeći riječi koje su naučili. Ovu fazu karakteriziraju fraze koje se ponavljaju i telegrafski govor, koji uključuje korištenje bitnih riječi za prenošenje poruke uz izostavljanje manje važnih riječi.

Završna faza uključuje produktivnu upotrebu jezika, gdje dijete može konstruirati duže rečenice i primijeniti pravila sintakse kako bi razvilo bolje razumijevanje jezika. Važno je napomenuti da ove faze mogu varirati u trajanju i progresiji za svako pojedino dijete (Glavaš, 2022).

Kako bismo stekli bolje razumijevanje faza usvajanja drugog jezika, bitno je shvatiti koncept zone proksimalnog razvoja. Ova zona naglašava razliku u djetetovoj sposobnosti učenja samostalno u odnosu na sposobnost učenja uz pomoć. Ključno je prepoznati što djeca mogu postići uz vodstvo iskusnije osobe. Stoga je imperativ da odgojitelji budu u stanju identificirati trenutnu fazu djetetova usvajanja jezika kako bi osigurali odgovarajuće i poticajne aktivnosti koje će omogućiti djetetu da samostalno napreduje u sljedeću fazu, čime se osigurava kontinuirani rast, a ne stagnacija (Hill i Flynn, 2006).

Promišljenim prilagođavanjem aktivnosti koje odgovaraju trenutnim djetetovim sposobnostima, osigurava se njihov rast i prijelaz na sljedeću razinu jezičnog razvoja. Razumijevanje ovih faza također omogućuje rad unutar djetetove optimalne zone učenja, koja se nalazi između njegovih trenutnih sposobnosti i željene razine postignuća. Ovaj pristup, poznat kao skela, nudi potrebnu potporu kako dijete napreduje. Postupno povećavanje težine tijekom zadataka, poznato kao skaliranje, potiče dijete da postigne više razine razumijevanja ili izvedbe. Važno je održavati ravnotežu između zadataka koji su prejednostavni, prezahtjevni i u skladu s razvojnim statusom kako bi dijete ostalo motivirano za učenje (Hill i Flynn, 2006).

Važno je naglasiti kako je svako dijete jedinstveno i kako može napredovati kroz faze učenja vlastitim tempom. Čimbenici kao što su urođene sposobnosti, kvaliteta obrazovanja, osobna iskustva, utjecaj obitelji i dob mogu igrati značajnu ulogu u učenju stranog jezika, baš kao i kod usvajanja materinjeg jezika.

3.2. Uloga materinskoga jezika u usvajanju stranog jezika

Na usvajanje stranog jezika često utječe materinski jezik pojedinca jer on služi kao temelj za razumijevanje jezičnih struktura i komunikacije. Prije učenja novog jezika, pojedinci već posjeduju znanje o osnovnim jezičnim elementima i načinu funkcioniranja jezika. Ovo poznavanje materinskog jezika daje im temelj pri usvajanju stranog jezika (Saville-Troike, 2012). "Model natjecanja" sugerira da svaki jezik ima jedinstvene značajke koje pridonose ukupnom značenju

rečenice, uključujući znakove poput reda riječi i izgovora. Djeca instinktivno prepoznaju ove znakove od malih nogu i daju prednost onima koji su im važni. Prilikom učenja stranog jezika, pojedinci se oslanjaju na svoje postojeće znanje iz materinskog jezika, a također obraćaju pozornost na nove jezične znakove kako bi ispravili eventualne pogreške. Promatranja djece iz manjinskih skupina upućuju na postupan proces usvajanja stranog jezika, počevši od upotrebe materinskog jezika, prijelaza na "tiho razdoblje" slušanja i na kraju razvijajući sposobnost učinkovite komunikacije na novom jeziku. Ovaj proces je u skladu s fazama koje se obično promatraju u usvajanju stranog jezika (Pinter, 2011).

Jelaska (2007) tvrdi kako pojedinci napreduju kroz proces usvajanja jezika vlastitim tempom. Primijećeno je da govornici često prenose ključne aspekte svog materinskog jezika na novi jezik, što dovodi do interferencije (Jelaska, 2007). Mnoga djeca u početku čuju poznate zvukove iz svog materinskog jezika kada uče strani jezik. Ključno je da djeca mogu prepoznati glasove u vlastitom jeziku kako bi ih mogli učinkovito identificirati u stranom jeziku. Sposobnost razmišljanja i raspravljanja o glasovima u vlastitom jeziku neophodna je za svladavanje vještina čitanja i pisanja. To uključuje aktivno bavljenje glasovima i slogovima, što se često događa prirodno i slično za svu djecu. Igre rimovanja, u kojima se identificiraju riječi sličnog zvuka, pomažu u razvoju ovih vještina. Važno je da se djeca usredotoče na zvuk riječi, a ne na njihovo značenje, jer se vještine prije čitanja obično razvijaju kasnije od govornih sposobnosti (Apel i Masterson, 2004).

Kruhan (1999) naglašava važnost razvoja govornih vještina, aspekta koji se često zanemaruje pri usvajanju stranog jezika. On predlaže da se razumijevanje slušanjem i govor mogu poboljšati kroz aktivnosti kao što su pjesmice, vježbe brojanja i tapkanja, koje odgojitelji mogu kreirati sami. Oponašanjem odgojitelja i vježbanjem različitih glasova i dijelova riječi pomoću predmeta ili slika učenici mogu poboljšati svoj izgovor. Autor također ističe važnost uključivanja igara i kreativnih aktivnosti kako bi učenje djeci bilo privlačnije. Osim toga, naglašava važnost korištenja pjesama, brojalica, brzalica i recitacija kako bi se djeci pomoglo da zapamte ključne koncepte kao što su brojevi, boje i godišnja doba. Ključno je ove aktivnosti prilagoditi dobi djeteta kako bi se omogućilo brže učenje i razumijevanje. Međutim, važno je napomenuti da nisu sve pjesmice i pjesmice prikladne za učenje stranog jezika te na to posebno treba obratiti pažnju pri planiranju aktivnosti.

3.3. Ciljevi usvajanja stranog jezika u djece

Ciljevi usvajanja engleskog kao drugog jezika u ranoj dobi uključuju poticanje međukulturalnog razumijevanja, postizanje visoke razine znanja usporedive s izvornim govornikom, poboljšanje kognitivnog razvoja, poticanje pozitivnih stavova prema učenju jezika i obrazovanju općenito, kao i usađivanje jaka motivacija za daljnji razvoj znanja engleskog jezika (Prebeg-Vilke, 1991).

Opće je poznato da učenje stranog jezika može uvelike obogatiti djetetovo razumijevanje svijeta. Kada dijete uči novi jezik, ono ne samo da stječe jezične vještine, već stječe i uvid u kulturu zajednice koja govori taj jezik. Ovaj holistički pristup učenju jezika omogućuje djetetu da cijeni različitosti i poveže se sa svijetom oko sebe na dubljoj razini. Za odgojitelje je bitno naglasiti važnost kulturoloških aspekata učenja jezika, kao što su tradicija i običaji ljudi koji govore jezik koji se uči. Kako bi učinkovito postigli ovaj obrazovni cilj, odgojitelji moraju biti dobro informirani i poznavati dotičnu kulturu kako bi učinkovito prenijeli to razumijevanje (Sercu, 2006).

Europska komisija (2011) izdala je specifične ciljeve za usvajanje stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi kao dio Strateškog okvira za europsku suradnju u obrazovanju i obuci (ET2020), usklađujući se s akademskim istraživanjem i najboljom praksom, a to su:

1. Poticanje učenja o kulturama - promicanje svijesti o različitim kulturama može potaknuti otvorenost, poštovanje i međukulturalno razumijevanje.
2. Poticanje djetetovog osobnog razvoja - doprinos promicanju svijesti o različitim jezicima u jačanju ukupnih kompetencija i sposobnosti djece.
3. Poticanje cjeloživotnog učenja - osiguravanje pravde, postizanje ciljeva, te održavanje pristupa resursima i kontinuiteta tijekom prijelaza iz vrtića u osnovnu školu.
4. Upoznavanje djeteta sa stranim jezikom - istom/drugom koji će biti dio nastavnog plana i programa osnovne škole (European commission, 2011).

Vjeruje se da su djeca visoko motivirana za nastavak učenja engleskog jezika zbog svojih pozitivnih stavova prema jeziku i učenju općenito. Željni su naučiti strani jezik jer uživaju u aktivnostima i ugodnoj atmosferi koju pružaju. Dječja prirodna znatiželja, intrinzična motivacija i uživanje u novim iskustvima i izazovima igraju značajnu ulogu u njihovoj motivaciji za kontinuirano učenje (Brumen, 2011). Važno je napomenuti da djetetovo pozitivno iskustvo

usvajanja stranog jezika uvelike ovisi o odgojitelju i njegovim metodama podučavanja. Negativna iskustva mogu uvelike utjecati na motivaciju djeteta da nastavi učiti strane jezike. Stoga su poticanje pozitivnih stavova prema usvajanju stranih jezika i pružanje poticajnog okruženja za učenje ključni čimbenici za djecu. Odgojitelj bi trebao težiti stvaranju prostora u kojem se djeca osjećaju samopouzdana i sigurno u učenju, omogućavajući im različite strategije učenja. Poticanje pozitivnih stavova prema učenju jezika može se povezati s razvojem kompetencije "učiti kako učiti" kroz: *„Ova kompetencija razvija se osposobljavanjem djeteta za osvještavanje procesa vlastitog učenja te uključivanjem djeteta u planiranje i organiziranje tog procesa. Učiti kako učiti zahtijeva preusmjerenje pozornosti odgojitelja sa sadržaja poučavanja na procese učenja djeteta te poticanje djeteta na stvaranje strategije vlastitog učenja. Ova kompetencija razvija se u takvoj organizaciji odgojno-obrazovnoga procesa vrtića koja je usmjerena osnaživanju metakognitivnih sposobnosti djece te poticanju njihova samomotiviranog i samoregulirajućeg učenja.“* (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014:29). Za djecu je ključno da se u ranoj dobi osjećaju osnaženo i sigurno za prihvaćanje usvajanja stranih jezika, da razumiju kako učiti i pronađu radost i zabavu u tom procesu. Djeci je važno da sebe vide kao osobe koje cijene jezik i uživaju u učenju istog, jer će to uvelike koristiti njihovom cjelokupnom razvoju, posebice stvaranju pozitivne slike o sebi.

Važno je zapamtiti da sudjelovanje u programima koji uključuju engleski jezik u vrtiću ne jamči da će dijete brzo naučiti engleski jezik. Svrha je ovih programa upoznati djecu sa stranim jezikom koji će nastaviti učiti u školi, s ciljem postupnog učenja jezika tijekom školovanja (Prebeg-Vilke, 1991). Korisno je upoznati malu djecu sa stranim jezikom što ranije jer im to pomaže da razviju pozitivan stav i zanimanje za jezik i različite kulture svijeta. U ovoj je dobi dječji govorni aparat fleksibilniji i lakše se prilagođava glasovima novog jezika, što im olakšava shvaćanje fonetskog sustava, ritma i intonacije. Učenje jezika na zabavan i privlačan način, također povećava njihovu motivaciju za buduće učenje jezika.

3.4. Prednosti usvajanja stranog jezika

Prema znanstvenim istraživanjima, sugerira se da učenje stranog jezika u ranoj dobi može imati pozitivne učinke na djetetov intelektualni i cjelokupni razvoj. Osim povećanja mogućnosti za buduću karijeru i zapošljavanje, vrijedno je napomenuti da su različita istraživanja pokazala da rano izlaganje stranom jeziku može poboljšati komunikacijske vještine, kulturnu svijest i kognitivni razvoj (Silić, 2007).

Usvajanje stranog jezika uvelike koristiti djetetovu individualnom i društvenom razvoju, povećavajući njihovu sposobnost suosjećanja s drugima. Rano usvajanje jezika također može poboljšati djetetove sposobnosti u područjima kao što su razumijevanje, izražavanje, komunikacija, rješavanje problema i uspješna interakcija s vršnjacima i odraslima (European Commission, 2011).

Učenje stranog jezika u ranoj dobi može pozitivno utjecati na djetetov kognitivni razvoj, izgovor, interkulturalnu svijest, a ovo su neke od prednosti:

1. Kognitivni razvoj - Kognitivne teorije imaju za cilj otkriti kako djeca razmišljaju i kojim se mentalnim strukturama koriste. Važno je napomenuti da dijete možda neće moći uspješno naučiti novi jezik sve dok nije intelektualno pripremljeno za ovu fazu.

Djeca posjeduju sposobnost apstraktnog razmišljanja te imaju bolje razumijevanje jezika, uključujući uviđanje njihovih sličnosti i razlika. To dovodi do razvoja metalingvističke svijesti, koja uključuje sposobnost analize i rasprave o strukturnim aspektima jezika. Kada se dijete može učinkovito snalaziti u zahtjevima jezičnog kurikulumu, vjerojatnije je da će razlikovati doslovna značenja od samih riječi, što dovodi do povećane kreativnosti i osjetljivosti u komunikaciji (Jončić – Bradarić i Kolarić, 2012).

2. Interkulturalnost - Interkulturalnost karakterizira promicanje razumijevanja jezične raznolikosti, što zauzvrat potiče međukulturalnu svijest i pomaže u održavanju društvenih vrijednosti, kao što su tolerancija i poštovanje (European commission, 2011). Sablić (2014) predlaže da interkulturalna svijest uključuje prepoznavanje vlastitog identiteta i identiteta drugih u svojoj okolini, naglašavajući važnost ne dopuštanja djeci da vjeruju kako je njihova kultura bogatija i moćnija u odnosu na tuđu (Sablić, 2014).

3. Izgovor - Nekoliko studija pokazuje da učenje stranog jezika u ranoj dobi može uvelike poboljšati izgovor. Osiguravanje djeci prikladno okruženje i kompetentne jezične modele može im pomoći da oponašaju izgovor izvornih govornika. Tri su razloga za važnost dobrog izgovora: neurološki (dječji mozak je prilagodljiviji od mozga odraslih), psiholingvistički (prirodno ponašanje) i glotodidaktički (korištenje odgovarajućih metoda i materijala). Odgojitelj igra ključnu ulogu u pomaganju djeci steći pravilan izgovor, ali također je važno da djeca budu izložena izvornim govornicima. Kako bi učinkovito ispravili pogreške u izgovoru, odgojitelji trebaju poznavati naglasak, ritam i intonaciju, kao i razumjeti razlike između materinskog i stranog jezika (Gal i Živić, 2007).

Prednosti učenja stranog jezika u ranoj dobi uključuju razvijanje pozitivnog stava i zanimanja za druge jezike i kulturu, posjedovanje fleksibilnijeg govornog aparata koji se može lako prilagoditi novim zvukovima, a djeca predškolske dobi mogu bez napora shvatiti glasovni sustav, ritam i intonaciju stranog jezika. Osim toga, učenje jezika uz zabavu može uvelike povećati motivaciju za nastavak učenja u kasnijim godinama djetetova života.

4. ULOGA VRTIĆA U POTICANJU USVAJANJA MATERINSKOG I STRANOG JEZIKA

Poticanje svijesti o raznolikosti jezika diljem svijeta ključno je za postizanje jednog od glavnih ciljeva ranog i predškolskog usvajanja jezika, a to je poticanje međukulturalnog razumijevanja. Odgojitelji bi se trebali upoznati s kulturama povezanim s jezicima koji se usvajaju kako bi spriječili stvaranje predrasuda prema određenim kulturama ili manjinskim skupinama. Prihvatanje pozitivnog stava prema interkulturalizmu može poboljšati djetetovu socijalizaciju unutar grupe i povećati njihovu motivaciju za usvajanje dodatnih jezika. Dječji vrtići trebaju težiti uspostavljanju ravnoteže između promicanja usvajanja stranog jezika i poticanja uvažavanja drugih jezika i kultura (European Commission, 2011).

Kako bi se stvorilo podržavajuće dvojezično okruženje za dijete, važno je da odgojitelji prvo razumiju dijete i njegovu obitelj. Prije uključivanja djeteta u odgojno-obrazovnu skupinu, odgojitelji trebaju prikupiti informacije o djetetovom korištenju jezika, poznavanju jezika roditelja i kulturološkom okruženju u kojem odrastaju. Te informacije mogu se prikupiti putem upitnika, razgovora s roditeljima ili proučavanjem relevantna literatura o razvoju djeteta. Kod uvođenja djeteta u dvojezičnost ključno je ići postupno i izbjegavati pritisak na dijete (Tabors, 2008).

Važno je stvoriti pozitivno i sigurno okruženje za djecu koje promiče prirodnu komunikaciju na stranom jeziku. To okruženje treba biti vrlo nalik svakodnevnim i poznatim situacijama koje su djeci bliske i zanimljive jer će se tako poticati njihova želja i potreba za komunikacijom na stranom jeziku.

Prema autorici Silić (2007), djeca posjeduju jedinstvenu sposobnost učinkovitog i sveobuhvatnog usvajanja stranog jezika kada se poučava sustavno i na odgovarajući način. Pouzdano se može reći kako uvođenje stranog jezika u predškolskoj dobi pozitivno utječe na djetetov intelektualni i cjelokupni razvoj. Silić dalje sugerira kako početak usvajanja jezika prije šeste godine života omogućuje prirodniji proces usvajanja, dajući djeci značajnu prednost u odnosu na onu koja počinju kasnije. Stoga uključivanje stranog jezika u predškolske programe stvara bogato okruženje za uspješnije usvajanje jezika izlažući djecu situacijama iz stvarnog života i interakcijama s raznim pojedincima koje ne poznaju. Ključna je integracija jezika u sve obrazovne sadržaje primjerene dobi djeteta, a neophodno je uključiti stručnost odgojitelja koji poznaju i strani jezik i djetetov materinski jezik.

Silić (2007) također sugerira kako je za postizanje ovog cilja važno stvoriti ugodno, kvalitetno i poticajno okruženje u kojem se svako dijete osjeća prihvaćeno, sigurno i opušteno. Osim toga, sve aktivnosti u vrtiću trebaju biti dobro organizirane i osmišljene na način da zadovoljavaju osnovne dječje potrebe za učenjem, poput istraživanja i kretanja, te da su u skladu s razvojnim mogućnostima djeteta. Upravljanje vremenom je ključno, dovoljno vremena dodijeljeno za svaku pojedinačnu aktivnost dovodi do povećane produktivnosti, smanjenja stresa te većeg zadovoljstva i motivacije. Također je neophodno imati stručnjake koji poznaju materinski i strani jezik, osigurati kvalitetne resurse za rad s djecom te poticati suradnju i komunikaciju između djece i njihovih odgojitelja. Nadalje, važno je stvoriti uvjete koji potiču želju za komunikacijom na stranom jeziku kroz igru i situacije iz stvarnog života, kao i ponuditi široke mogućnosti za slušanje, komunikaciju, izlaganje različitim jezicima i govornu kreativnost. Na kraju je ključno, davanje povratnih informacija o djetetovom usvajanju jezika i komunikacijskoj uspješnosti između djeteta i djece u odgojnoj skupini.

Programi ranog učenja stranih jezika imaju za cilj unaprijediti odgojno-obrazovni rad s naglaskom na strani jezik, poticati interes za učenje stranog jezika, promicati razumijevanje različitih fonoloških sustava, poticati prihvaćanje tuđeg rasnog identiteta uz poštovanje, toleranciju i nenasilje. Ključni fokus je održati dječju motivaciju, interes i osjetljivost za strani jezik kroz pažljivo planirane aktivnosti, igru, društvenu interakciju i komunikaciju. Sadržaji i aktivnosti prilagođeni su djetetovim svakodnevnim iskustvima, okruženju i kulturnim događanjima te je zbog toga vrlo važno da odgojitelji kvalitetno i promišljeno pripreme prostorno-materijalno okruženje.

4.1 Prostorno i materijalno okruženje

Temeljno načelo obrazovne ustanove trebalo bi biti usmjereno na dijete. Važno je osigurati da čimbenici kao što su prostor, oprema, materijali i organizacija vremena budu prilagođeni individualnim potrebama i razvojnim karakteristikama djece. Okruženje bi trebalo biti osmišljeno na način da promiče samostalnost i neovisnost djeteta te da šalje pozitivnu poruku djetetu o tome kako se u njemu snalaziti i napredovati.

Izgled prostora u odgojnoj skupini može varirati ovisno o odgojitelju i vrtiću. Prema Petrović Sočo (2007) preporuča se da prostor bude prostran, dobro opremljen i da ima atelje ili umjetnički centar u kojem djeca mogu istraživati boje, oblike i razne likovne tehnike. Osim toga, treba postojati

određeno područje za igru s nestrukturiranim materijalima, kao što su građevne kocke, Lego kocke, gumene životinje i prirodno neoblikovani materijal. Predlaže se i obiteljski centar s kuhinjom i kuhinjskim materijalom u kojem se djeca mogu uključiti u simboličku igru obitelji. Na zidovima bi trebali biti prikazani važni događaji u grupi, poput fotografija i dječjih crteža, a sve bi trebalo biti izloženo u visini dječjih očiju. Važno je da su svi materijali lako dostupni djeci, omogućujući im da ih samostalno biraju. Prostor bi trebao dati prednost dječjoj potrebi za istraživanjem, uz ravnotežu između grupnih aktivnosti i mogućnosti za samostalne aktivnosti i odmor. Korištenje stolica i stolova trebalo bi biti integrirano u različite centre aktivnosti, umjesto samo stavljeno u prostor. Za kraj, cilj je stvoriti ugodno okruženje prilagođeno djeci koje zadovoljava različite potrebe djece (Petrović-Sočo, 2007).

Preporuča se da ponuđeni materijali budu zanimljivi, raznoliki i poticajni za djecu, potičući ih na učenje, interakciju s odraslima i vršnjacima, vježbanje stečenih vještina i razvijanje novih. Pri odabiru materijala treba voditi računa o uključivanju elemenata kao što su mašta, izazovi i noviteti. Pažljivim odabirom materijala, odgojitelji mogu stvoriti poticajno okruženje koje služi kao dječji laboratorij, gdje se mogu uključiti u eksperimente, istraživati nova iskustva i osloboditi svoju kreativnost. Neadekvatni materijali mogu dovesti do većeg oslanjanja na izravno poučavanje, koje nije tako učinkovito u promicanju prirodnog usvajanja tj. situacijskog učenja. Stoga bi odgojitelji trebali pažljivo razmotriti strukturu i svrhu materijala kako bi pozvali djecu da istražuju i uče (Petrović-Sočo, 2007).

Kako bi se stvorilo povoljno okruženje za učenje engleskog jezika, važno je dati prioritet poticanju odnosa među pojedincima unutar prostora. Raspored bi trebao olakšati izravnu komunikaciju među djecom, s fokusom na udobnost i blizinu kako bi se promicalo besprijekorno stjecanje znanja. Djeca bi trebala moći lako povezivati različite predmete i materijale unutar prostora. Autorica preporučuje je da svaki centar bude označen i na hrvatskom i na engleskom jeziku, te da materijali na engleskom jeziku poput slikovnica i enciklopedija budu lako dostupni u cijelom prostoru (Silić, 2007).

S obzirom na dinamičnost, prirodni tijek i nepredvidivost usvajanja stranog jezika, važno je da odgojitelji stvore jezični centar koji ispunjava sve pedagoške zahtjeve kako bi ga djeca izravno i neizravno koristila. Primarna uloga odgojitelja u jezičnom centru je stvoriti prikladno okruženje za učenje u kojem djeca mogu steći jezične vještine, razumijevanje kulture i običaje zemlje ciljnog jezika (Slunjski, 2011). Kako bi se stvorio visokokvalitetan centar ispunjen zanimljivim i korisnim

materijalima, važno je da odgojitelj pažljivo razmotri raspored prostorija u odnosu na druge centre kako bi osigurao minimalno ometanje u aktivnostima djece (Petrović–Sočo, 2007). Prilikom osnivanja jezičnog centra odgojitelj bi se trebao usredotočiti na uređenje prostora na način da promiče različite oblike komunikacije i interakcije među djecom, a istovremeno zadovoljava njihove osnovne potrebe za istraživanjem, kretanjem, rješavanjem problema i pridržavanjem pravila. Osim toga, bitno je da odgojitelj stvori ugodno i sigurno okruženje koje potiče djecu da se osjećaju samouvjereno koristeći strani jezik u interakciji sa svojim vršnjacima (Dundović i Karlovčan, 2013).

Kada govorimo o centrima aktivnosti, potrebno je napomenuti kako svaka vrtićka skupina koja ima program učenja engleskog jezika treba imati osmišljeni engleski centar. Ovaj centar, također poznat kao područje učenja stranih jezika ili „Learning area“, posebno je dizajniran za sve aspekte učenja stranog jezika. To je prostor unutar vrtića u koji se mogu postaviti razni materijali koje mogu koristiti djeca kao i odgojitelji za vrijeme aktivnosti. Jezični centar, odnosno engleski centar opremljen je materijalima kao što su slikovnice, kartice (flashcards), različiti vizualni poticaji poput plakata sa dijelovima priče, pjesmice koje se obrađuju u izvjesnom periodu te se u skladu s time redovito izmjenjuju, fotografije, raznovrsne lutke određenih likova, kocke sa sličicama određenog vokabulara, stolno manipulativne igre poput memory, lotto zatim društvene igre s kockom na određene teme na engleskom jeziku kojima se djeca mogu svakodnevno koristiti.

Iako su teme koje se istražuju u centrima, kao što su bolnica, kuća, likovi iz crtića, životinje, automobili, i tako dalje, određene preferencijama djece, važno je osigurati da odabrane teme budu prikladne za njihovo učenje i razvoj. Engleski centar pruža djeci platformu za samostalnu igru i korištenje stranog jezika u poticajnom okruženju. Kroz ovaj pristup djeca se mogu zabaviti, eksperimentirati sa stranim jezikom i izgraditi samopouzdanje u korištenju istog. U konačnici, jezični centar služi kao prirodan način uključivanja stranog jezika u svakodnevni život djece. Kako navodi Mourao (2014), jezični centar služi kao središte aktivnosti u kojem se djeca uključuju u igru, aktivno istraživanje, rukovanje materijalima, interakciju i komunikaciju kako bi naučila strani jezik, kulturu i običaje zemlje povezane s tim. Unutar ovog centra djeca imaju autonomiju birati što žele istraživati, kako to žele činiti i s kim žele sudjelovati u raznim aktivnostima. Na temelju ovih načela, jezični centar može se prilagoditi tako da se bavi specifičnim temama koje su u skladu s interesima djece u tom trenutku. (Mourao, 2014).

Kao i kod svake druge aktivnosti, učenje engleskog je također vremenski osjetljivo. Važno je uzeti u obzir koliko često i koliko dugo je dijete izloženo engleskom jeziku svaki tjedan, kao i kontinuitet te izloženosti tijekom vremena. Dosljednost u djetetovom izlaganju engleskom je ključna, bez značajnijih prekida u učenju. Vrijeme igra značajnu ulogu u razvoju sve četiri jezične vještine – pisanja, čitanja, govora i slušanja – pri čemu je govor najdelikatnija vještina. Kako bismo pomogli djeci da postanu samouvjereni govornici engleskog, ključno je dati im dovoljno vremena za slušanje, razmišljanje, istraživanje i igru (Edelenbos et al., 2006).

Opremanje i cjelokupan raspored ovog centra u dnevnom boravku prilično je složen i zahtijeva značajan angažman odgojitelja. Stoga će sljedeće poglavlje govoriti o ulozi odgojitelja u osnivanju jezičnog centra.

4.2. Uloga odgojitelja u usvajanju jezika

Odgojitelj, u suradnji s roditeljima, služi djetetu kao vodič, olakšava stjecanje novih iskustava i pomaže u njihovoj interpretaciji. Njihova je primarna uloga je uloga „skele“, odnosno pružanje podrške, izravne i neizravne, djetetovom putu učenja, dok ih ujedno pažljivo promatraju i slušaju kako bi stvorili poticajno okruženje. Oni igraju ključnu ulogu u usmjeravanju djetetova obrazovanja i razvoja te kroje svoj pristup kako bi zadovoljili individualne potrebe svakog djeteta. Uz to, odgojitelj djetetu daje primjer, utječe na njegova uvjerenja i stavove. Stručnjaci su naširoko prepoznali važnost promatranja i slušanja djece jer to omogućuje dublje razumijevanje njihovih jedinstvenih potreba i kvaliteta (Petrović-Sočo, 2007).

Odgojitelj se redovito uključuje u verbalnu i neverbalnu komunikaciju s djecom, što ima ključnu ulogu u jačanju njihovog samopouzdanja i samopoštovanja. Bitno je istaknuti ulogu odgojitelja kao partnera podrške koji potiče komunikaciju, a ne ometanja razgovora među djecom. Uz to, odgojitelj bi trebao djelovati kao motivator, nadahnjujući djecu da postavljaju pitanja i dublje ulaze u teme koje ih zanimaju.

Uspostavljanje komunikacije između odgojitelja i djeteta temelji se na stvaranju socioemocionalne veza. Taj se razvoj odvija svakodnevnim praktičnim aktivnostima odgojitelja i djeteta. Dosljednim praćenjem svakodnevnih situacija primjerenim verbalnim izrazima u pozitivnom emocionalnom okruženju i osjetljivošću na djetetovo ponašanje dijete postupno može razumjeti odgojiteljev govor

u interakcijama. Komunikacija s djetetom kroz vokalizaciju, aktivnost i gestu omogućuje razmjenu zajedničkih značenja. Važno je strpljivo čekati djetetove neverbalne odgovore, tumačiti ih na način koji uvažava sva moguća značenja i komunicirati na način koji je djetetu lako razumljiv (Petrović–Sočo, 1997).

Glavna odgovornost odgojitelja je uspostavljanje emocionalnih veza i njegovanje međusobne kohezije unutar odgojne skupine. Kvalitetan odgojitelj pokazuje znanje na djelu, utjelovljujući osobine vrhunskog praktičara i samoprocjenitelja. Fleksibilnost i sposobnost besprijekorne integracije planiranog kurikulumu u spontanim prilikama, kao i snalaženje u neočekivanim događajima u radu s djecom, ključne su prednosti vještog odgojitelja. Važno je da odgojitelji aktivno slušaju djecu, razumiju njihove individualne potrebe i psihofizičke karakteristike te da znaju odrediti odgovarajući trenutak u kojem će djeci ponuditi određene aktivnosti i sadržaje koje su unaprijed pripremili.

Odgojitelj je djeci uzor u svim aspektima, pa tako i u govornim. Kada dijete oponaša izgovor i intonaciju riječi na stranom jeziku, ono oponaša govorni model koji daje odgojitelj. Stoga je važno da odgojitelji koji poučavaju strani jezik posjeduju specijalizirana znanja i vještine iz fonetike (Velički, 2006). Odgojitelje je izravni govorni model djeci, stoga mora imati na umu da u svakoj situaciji koristi pravilan izgovor. Važno je da odgojitelj ranog učenja stranog jezika ne samo poznaje jezik koji podučava, već i vješt u metodologiji i integraciji učenja engleskog jezika unutar vrtića. Razumijevanje dječjih procesa učenja i dobnih karakteristika ključne su kvalitete za uspješnog odgojitelja koji provodi program u predškolskom okruženju.

4.3. Uloga dobi u usvajanju jezika

Opće je poznato da djeca prema svojim razvojnim karakteristikama u ranoj dobi lakše usvajaju strani jezik. Brojna su istraživanja pokazala prednosti ranog učenja stranog jezika, te se smatra kako je dječji mozak kao „spužva“ koja upija informacije na vrlo lak i brz način.

Učenje jezika nadaleko je poznato kao jedna od najizazovnijih vještina s kojima se pojedinci mogu susresti u životu. Utjecaj dobi na usvajanje jezika, bilo da se radi o materinskom ili stranom jeziku, tema je rasprava u području primijenjene lingvistike više od šest desetljeća. Istraživanja su pokazala da je mozak sposoban kontinuirano se prilagođavati i mijenjati tijekom životnog vijeka,

osobito kao odgovor na nova iskustva i okolinu. Ovaj fenomen, poznat kao neuroplastičnost, naglašava izvanrednu sposobnost mozga da se razvija na temelju vanjskih podražaja (Čižmić i Rogulj, 2018).

U području usvajanja jezika, stranog ili materinskog, hipoteza kritičnog razdoblja sugerira da postoji određeni vremenski okvir tijekom kojeg je usvajanje jezika posebno učinkovito i uspješno. Koncept kritičnog razdoblja, koji potječe iz biologije, odnosi se na određeno razdoblje u kojem se treba razviti određene vještine. Ako se ova sposobnost ne stekne tijekom ovog vremenskog okvira, kasnije bi moglo biti teže steći je. Što se tiče usvajanja jezika, bilo da se radi o materinskom ili stranom jeziku, hipoteza kritičnog razdoblja sugerira da postoji ograničeno vremensko razdoblje tijekom kojeg je učenje jezika najučinkovitije i najučinkovitije (Marinova-Todd, Bradford Marshall i Snow, 2000). Veoma je teško pronaći argumente koji proturječe ideji o kritičnom razdoblju u učenju jezika, jer je većina pojedinaca izložena jeziku od rane dobi (Lightbown i Spada, 2013).

Postoji više perspektiva o kritičnom razdoblju u učenju jezika oko kojih se veći broj autora može složiti. Jedna je ključna točka ta da pojedinci koji uče strani jezik nakon određene faze u svom razvoju možda neće postići istu razinu fluidnosti u govoru kao izvorni govornik. Osim toga, uspješno usvajanje jezika nakon određene dobi zahtijeva mnogo više truda, a kvaliteta usvajanja jezika također može biti znatno slabija (Pinter, 2011). Međutim, unatoč tome što ne postoji čvrsto određena granica, veliki broj ljudi tvrdi kako je ta dob otprilike između devete do dvanaeste godine života (Myers-Scotton, 2007).

Djeca mogu biti uspješna u određenim područjima, poput preuzimanja autentičnog naglaska, dok odrasli mogu brže naučiti jezik. Prema hipotezi kritičnog razdoblja, rano izlaganje stranom jeziku može dovesti do većeg uspjeha u usvajanju u usporedbi s odraslima. Zbog toga se djetinjstvo često smatra optimalnim vremenom za učenje jezika, budući da je u tom razdoblju lakše razviti točnu intonaciju i izgovor.

4.4. Uloga vršnjaka u usvajanju jezika

U kontekstu učenja stranog jezika, veća je vjerojatnost kako će ga mlađa djeca prihvatiti kao dio svoje dnevne rutine u mješovitoj grupi, nego starija djeca koja ga samostalno uče. Djeca u ranoj dobi od mogu brzo usvojiti potrebne fraze tijekom igre te postaju spontanija i otvorenija u

komunikaciji na stranom, odnosno engleskom jeziku. Osim toga, starija djeca mogu pomoći mlađoj djeci u uvježbavanju vještina stranih jezika i proširivanju znanja. Zaključno, mješovita skupina potiče uspješnu komunikaciju na stranom jeziku, suradnju djece i međusobnu razmjenu znanja (Silić, 2007).

S obzirom na to da mala djeca provode značajan dio vremena u jaslicama i vrtiću, gdje također uče jezike kroz interakciju s vršnjacima, vršnjačku interakciju možemo promatrati kao presudni čimbenik u ranom usvajanju stranih jezika. Komunikacija djece u vrtiću ima značajnu ulogu u razvoju njihovih jezičnih vještina na drugom, to jest stranom jeziku (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). Usvajanje jezika u ranom djetinjstvu olakšava se kroz interakcije s drugom djecom, a iskustvo stečeno kroz aktivnosti s vršnjacima u vrtiću kontinuirano se tumači i ponavlja, što dovodi do stjecanja novih vještina i znanja (Slunjski, 2011). Za poticanje učenje stranog jezika u ranoj dobi preferira se kooperativna metoda učenja, zbog toga što djeca prirodno uče kroz svakodnevnu komunikaciju s vršnjacima tijekom spontane ili organizirane igre (Silić, 2007). Za sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa važno je imati različite sposobnosti, što se može postići stvaranjem mješovitih odgojno-obrazovnih skupina u dječjem vrtiću. Istraživanja pokazuju da društveni razvoj brže napreduje u mješovitim skupinama nego u skupinama koje čine isključivo djeca iste dobi (Petrović-Sočo, 2007)

Vršnjaci igraju ključnu ulogu u djetetovom usvajanju stranih jezika osiguravajući mu motivaciju, autentične jezične primjere i mogućnost komunikacije kroz svakodnevne aktivnosti. Interakcija s vršnjacima potiče usvajanje jezika kroz igru, imitaciju i emocionalno ohrabrenje.

4.5. Pjesmice i igre kao pomoć u usvajanju jezika

Uspješno rano učenje stranog jezika kod djece predškolske dobi odvija se isključivo kroz igru. Igra je temeljna aktivnost djece koja ih stavlja u središte procesa učenja i potiče njihovo aktivno sudjelovanje u različitim segmentima. Kroz brojne aktivnosti i raznovrsne igre djeca mogu s lakoćom učiti engleski i pritom se zabaviti. Djeca su intrinzično motivirana za učenje kroz igru. Rano učenje stranog jezika trebalo bi uključivati niz poticajnih i izazovnih aktivnosti koje su neprimjetno integrirane u svakodnevne predškolske rutine. Uključivanjem engleskog u svakodnevne aktivnosti i igranje, djeca mogu bez napora naučiti novi vokabular, gramatiku i

izgovor, a da toga nisu ni svjesna. Igre koje uključuju osjetilne doživljaje, pokret, ritam i niz aktivnosti pogoduju dječjoj prirodnoj znatiželji i želji za istraživanjem svijeta (Velički, 2006).

Važno je da didaktičke igre i aktivnosti koje se provode u programima učenja stranog jezika u ranom djetinjstvu budu primjerene dobi i privlačne za djecu. Igre kao što su memory, bingo, karte i druge interaktivne aktivnosti mogu pomoći djeci da bolje zapamte novi sadržaj. Ove bi igre trebale sadržavati elemente zabave, mašte i humora, s dozom iznenađenja. Trajanje i učestalost ovih aktivnosti treba se temeljiti na interesu i razini angažmana djece. Aktivnosti koje zaokupljaju dječji interes treba češće ponavljati, a one koje su manje angažirane svesti na minimum. Dosljednost i pridržavanje pravila također su važni za dječji osjećaj sigurnosti i razumijevanja. Ključno je održavati istu razinu strukture i pravila tijekom aktivnosti i igara (Silić, 2007).

Treba napomenuti kako djeca uživaju pjevati pjesme, recitirati stihove, pjesmice i brojeve, što izravno pridonosi njihovom učenju jezika. Kroz ove aktivnosti poboljšavaju svoj izgovor, koriste različite tonove glasa, proširuju svoj vokabular i shvaćaju strukturu jezika. Obavljanje ovih aktivnosti djeci donosi radost jer se imaju priliku kretati, slušati i ponavljati melodije. Razigranost i opuštenost koju nudi pjevanje pjesama pomaže djeci u prevladavanju straha koji mogu imati prema stranom jeziku, što u konačnici dovodi do njihove spremnosti da koriste engleski u komunikaciji. Stručnjaci koji istražuju utjecaj glazbe na dječji govorno-jezični razvoj sugeriraju da oni koji sudjeluju u takvim aktivnostima pokazuju širi vokabular i spretnije se izražavaju. Osim toga, ritam pjesama pomaže djeci u pravilnom stavljanju naglaska i postizanju prirodnog, tečnog govora. Učestalim pjevanjem naučenih pjesama djeca uvježbavaju strukturne cjeline bez dosade. Igre s pjevanjem potiču pozitivan stav prema učenju jezika, jer djeca shvaćaju da mogu jednako dobro govoriti engleski kao i svoj materinski jezik, čime se jača njihovo samopouzdanje (Silić, 2007).

Kako bi djeca bolje učila i prilagođavala se novim sadržajima pri usvajanju stranog jezika, važno je koristiti različite materijale. Dostupnost ovih materijala igra ključnu ulogu u broju privlačnih aktivnosti i igara koje se mogu uključiti u djetetovo predškolsko iskustvo, što u konačnici dovodi do uspjeha u usvajanju jezika. Djeca predškolske dobi imaju tendenciju brzog gubitka interesa, zbog čega je važno da odgojitelji imaju raznoliku paletu nastavnih alata koji omogućuju ponavljanje vokabulara na različite načine i pomažu u održavanju djetetove usredotočenosti.

5. ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj i problemi istraživanja

Glavni cilj ovog diplomskog rada je istražiti povezanost stranog jezika i razvoja rječnika u materinskome jeziku u vrtiću. Nakon što je određen glavni cilj rada, određeni su sljedeći istraživački problemi:

1. Ispitati rječničku raznolikost djece predškolske dobi u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija.
2. Ispitati razlikuju li se značajno u rječničkoj raznolikosti djeca koja uče engleski kao strani jezik i ona koja ne uče.
3. Ispitati frekventnost u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija.

5.2. Opis uzoraka

U svrhu pisanja diplomskog rada u zagrebačkom vrtiću provedeno je istraživanje u kojem je sudjelovalo 30 djece iz dvije odgojno-obrazovne skupine. Polovica djece je iz skupine koja se nalazi u posebnom cjelodnevnom programu ranog učenja engleskog jezika integriranog u redoviti program, a polovica djece je iz redovite vrtićke skupine. Sudjelovalo je 17 djevojčica, odnosno 57 % i 13 dječaka, odnosno 43 %, koji su predškolski obveznici, iako se u obje vrtićke skupine nalaze djeca između četiri godine pa sve do polaska u školu. Sva djeca koja su sudjelovala u istraživanju govore hrvatski jezik.

5.3. Opis instrumenata

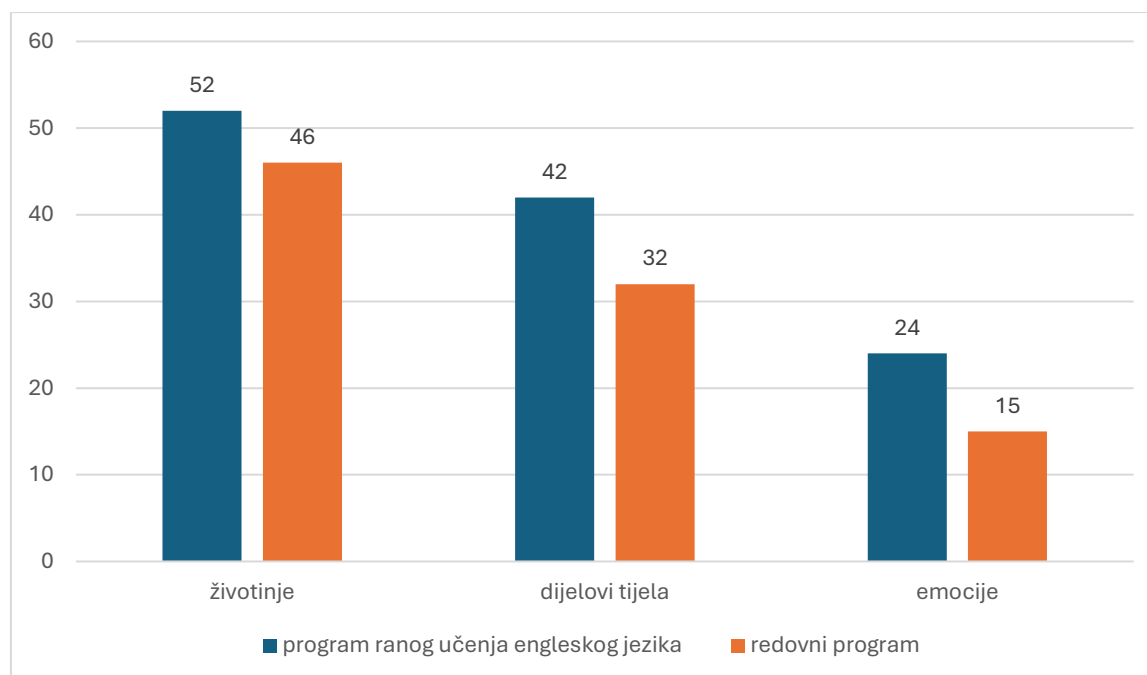
Instrument ovog istraživanja bio je usmeni upitnik koji je postavljen djeci u obliku tri pitanja. Svako dijete bilo je izdvojeno iz skupine kako ostala djeca ne bi čula pitanja te kako bi se u potpunosti mogli koncentrirati na pitanja, bez ometajućih podražaja koji mogu biti u sobi dnevnog boravka. Imali su vremensko ograničenje od 60 sekundi za nabrojati, odnosno odgovoriti na tri pitanja. Pitanja su sljedeća: „Nabroji životinje.“, „Nabroji dijelove tijela.“ i „Nabroji emocije.“. Niti jedno dijete nije imalo poteškoće s odgovaranjem na prva dva pitanja, ali nekoliko djece

trebalo je pomoć, odnosno dodatno pitanje kako bi lakše odgovorili na zadnje pitanje. Dodatno pitanje bilo je „Kako se sve možeš osjećati?“ i „Kako s osjećaš u određenom trenutku?“. Prilikom istraživanja koristio se diktafon kako bi svi dječji odgovori bili zabilježeni te kako bi se kasnije još jednom provjerili.

5.4. Rezultati

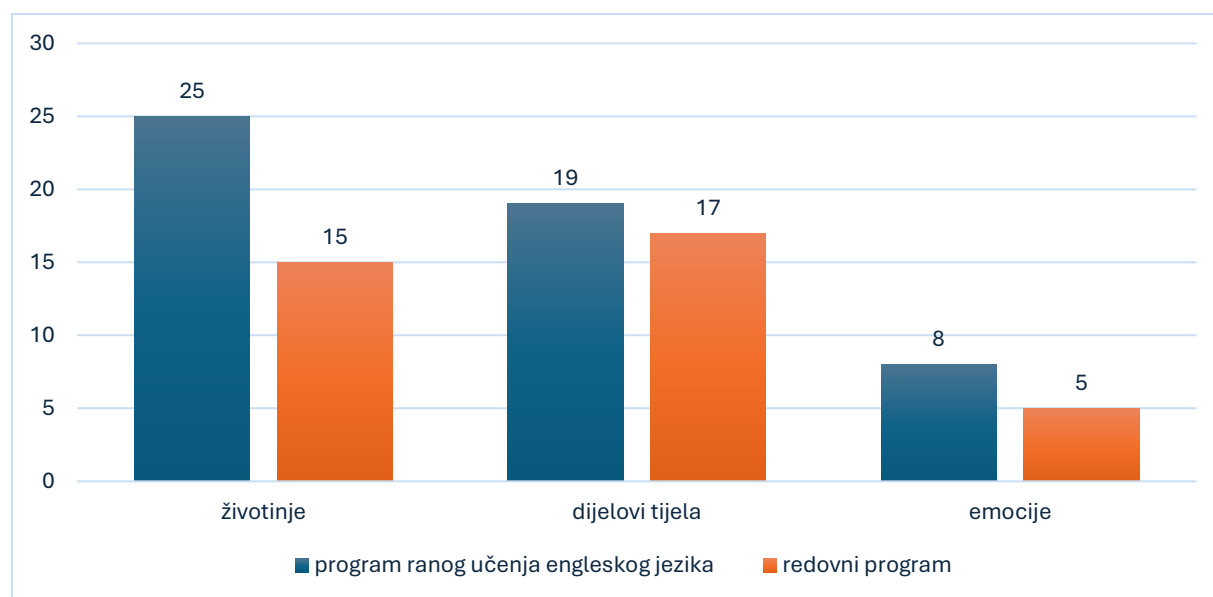
Prvi problem u ovom istraživačkom radi bio je ispitati rječničku raznolikost djece predškolske dobi u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija. Iz sljedećeg prikazanog grafikona možemo uvidjeti kako djeca koja polaze program ranog učenja engleskog jezika znaju nabrojati 52 vrste životinja, 42 vrste dijelova tijela i 24 vrste riječi koje označavaju kako se netko može osjećati. Međutim, djeca koja polaze redovni program bila su manje uspješna. Oni su znali nabrojati 46 vrsta životinja, 32 dijelova tijela i 15 emocija. Zaključno, rezultati pokazuju kako djeca koja steknu znanje engleskog jezika najčešće imaju veću raznolikost riječi od djece koja ga ne uče, što implicira kako učenje stranog jezika poboljšava jezičnu svijest, obogaćuje vokabular i poboljšava govorne sposobnosti. Ovi rezultati zagovaraju uključivanje programa ranog učenja engleskog jezika u obrazovni plan i program svakog vrtića.

Grafikon 1. Razlikuju li se značajno u rječničkoj raznolikosti djeca koja uče engleski kao strani jezik i ona koja ne uče?

Drugi problem bio je ispitati rječničku raznolikost djece predškolske dobi u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija. Istraživanje je pokazalo kako postoji razlika između poznavanja riječi djece koja pohađaju program ranog učenja engleskog jezika i one koji pohađaju redovni program. Djeca koja uče engleski jezik u prosjeku su znali nabrojati 25 životinja, a sveukupno je 15-ero djece nabrojalo 371 životinju. Djeca koja pohađaju redovni program znala su u prosjeku 17 životinja te su sveukupno znali 219 životinja, što čini razliku od 40 % između nabrojanih riječi djece koja pohađaju engleski i one djece koja polaze redovni program. Nadalje, djeca iz redovnog programa znala su nabrojati 17 riječi koje imenuju određene dijelove tijela, a djeca koja pohađaju program ranog učenja engleskog jezika znala su 19 riječi, što čini razliku od 11 % i dovodi nas do zaključka kako imenovanje dijelova tijela obje grupe približno dobro znaju nabrojati. Sveukupno su djeca iz redovnog programa nabrojala 163 dijelova tijela, dok su djeca koja uče engleski znala nabrojati 284 riječi. Djeca iz obje skupine bila su manje uspješna pri nabranjanju riječi kojima se mogu imenovati emocije, ali djeca iz skupine ranog učenja engleskog jezika znala su ih nabrojati 38 % više, odnosno sveukupno su nabrojali 122 emocije, a prosječno je svako dijete nabrojalo 8 emocija. Djeca iz redovnog programa prosječno su nabrojali 5 riječi koje označavaju način na koji se možeš osjećati, a sveukupno su nabrojali 69 emocija. Za kraj možemo zaključiti kako djeca koja pohađaju rani program engleskog jezika mogu u 60 sekundi nabrojati više riječi koje pripadaju određenoj kategoriji kao što su životinje, dijelovi tijela i emocije, nego djeca koja pohađaju redovni program.

Grafikon 2. Rječnička raznolikost u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija

Nadalje, treći problem bio je ispitati frekventnost u imenovanju životinja, dijelova tijela i emocija. Rezultati su pokazali kako djeca koja polaze program ranog učenja engleskog jezika imaju veći broj ponavljanja istih riječi, odnosno najučestalije životinje, dijelove tijela i emocije znalo je nabrojati svako dijete iz te skupine. Kako bismo to pobliže objasnili prikazano je 6 tablica. Prva tablica prikazuje prvih 10 životinja s najvećim brojem ponavljanja, druga tablica prikazuje 10 životinja s najmanjim brojem ponavljanja, treća tablica prikazuje 10 dijelova tijela koje su djeca najviše puta ponovila, četvrta tablica prikazuje 10 dijelova tijela s najmanjim brojem ponavljanja, dok peta i šesta tablica prikazuju najviše i najmanje ponavljanih emocija. Sva djeca koja polaze program ranog učenja engleskog jezika nabrojala su mačku kao životinju, nakon toga slijedi pas s 14 ponavljanja, svinja i zec s 12 ponavljanja, konj s 11, lav, tigar, morski pas i krava s 10 ponavljanja te riba s 9. Djeca iz redovitog programa najviše puta ponovili su slon i žirafa, 11 ponavljanja, a nakon toga s 10 ponavljanja slijede morski pas, lav, mačka i majmun. Riječ pas i ptica ponovili su 9 puta, dok su 8 puta ponovili riba i tigar.

Tablica 3.1. 10 životinja s najvećim brojem ponavljanja

Program ranog učenja engleskog jezika		Redovni program	
mačka	15	slon	11
pas	14	žirafa	11
svinja	12	lav	10
zec	12	mačka	10
konj	11	morski pas	10
lav	10	majmun	10
tigar	10	pas	9
morski pas	10	ptica	9
krava	10	riba	8
riba	9	tigar	8

U drugoj tablici prikazane su životinje koje imaju najmanji broj ponavljanja, kao što su nosorog, mrav i žaba s 3 ponavljanja, osa, morski konjić, papiga, gepard, pauk, glista i krokodil s 2 ponavljanja. Djeca koja polaze redovni program nabrojala su samo jednom sljedeće životinje: orao, papiga, golub, puma, pile, leopard, hrčak, deva, bumbar i sova.

Tablica 3.2. 10 životinja s najmanjim brojem ponavljanja

Program ranog učenja engleskog jezika		Redovni program	
nosorog	3	orao	1
mrav	3	papiga	1
žaba	3	golub	1
osa	2	puma	1
morski konjić	2	pile	1
papiga	2	leopard	1
gepard	2	hrčak	1
pauk	2	deva	1
glista	2	bumbar	1
krokodil	2	sova	1

U trećoj tablici nalaze se riječi koje su sva djeca koja uče engleski jezik nabrojala, a to su ruke i noge. Riječi kao što su uši, usta, nos i prsti reklo je 14-ero djece. Riječ glava ponovili su 13 puta, riječ oči 12 puta, dok su riječi mozak i zubi ponovili 11 puta. S druge strane djeca koja pohađaju redovan program dijelove tijela kao što ruke, noge i usta ponovili su 14 puta, oči, nos, uši ponovili su 12 puta, a riječ glava ponovili su 11 puta. Riječi trbuh, mozak i prsti ponovili su 7 puta.

Tablica 3.3. 10 dijelova tijela s najvećim brojem ponavljanja

Program ranog učenja engleskog jezika		Redovni program	
ruke	15	usta	14
noga	15	noge	14
uši	14	ruke	14
usta	14	oči	12
nos	14	nos	12
prsti	14	uši	12
glava	13	glava	11
oči	12	trbuh	7
mozak	11	mozak	7
zubi	11	prsti	7

S druge strane, u četvrtoj tablici nalaze se 10 dijelova tijela s najmanjim brojem ponavljanja iz obje skupine. Djeca koja uče engleski jezik 3 su puta nabrojali riječi mišići i žile, 2 puta su nabrojali riječi dlanovi, pupak, bubreg i guza dok su samo jednom nabrojali riječi, želudac, jetra, obrazi i slezena. Djeca koja polaze redovni program 2 puta su nabrojali riječi kosti i koža, a samo jednom su nabrojali dijelove tijela kao što su stopala, lice, jezik, crijeva, pluća, ramena, krv i brada. Iz prikazanih podataka može se zaključiti kako su djeca iz obje skupine prvo nabrajala dijelove tijela koje mogu vidjeti i opipati, a kasnije su nabrajali organe i dijelove tijela koje ne spominju u svakodnevnom govoru.

Tablica 3.4. 10 dijelova tijela s najmanjim brojem ponavljanja

Program ranog učenja engleskog jezika		Redovni program	
mišići	3	kosti	2
žile	3	koža	2
dlanovi	2	stopala	1
pupak	2	lice	1
bubreg	2	jezik	1
guza	2	crijeva	1
želudac	1	pluća	1
jetra	1	ramena	1
obrazi	1	krv	1
slezena	1	brada	1

U petoj tablici djeca su trebala nabrojati emocije, odnosno riječi koje označavaju kako se možemo osjećati. Djeca koja uče engleski jezik bila su znatno bolja u ovoj kategoriji riječi od djece koja polaze redovni program. Sva djeca koja uče engleski rekli su da se mogu osjećati sretno, tužno i ljuto, a njih 14 reklo je kako se može osjećati iznenađeno. Riječ uplašeno djeca su ponovila 12 puta, nervozno 9 puta, umorno i uzbuđeno 8 puta, zabrinuto 6 puta, riječ umorno 3 puta. Sva djeca iz redovnog programa rekla su kako se mogu osjećati tužno, njih 13 reklo je kako mogu biti ljuti i sretni, a njih 8 je reklo ako može biti uplašeno. Emocije kao što su umorno i veselo ponovili su 4 puta, lijepo 3 puta, dobro 2 puta, a riječi stresno i iznenađeno samo jednom.

Tablica 3.5. 10 emocija s najvećim brojem ponavljanja

Program ranog učenja engleskog jezika		Redovni program	
sretno	15	tužno	15
tužno	15	ljuto	13
ljuto	15	sretno	13
iznenađeno	14	uplašeno	8
uplašeno	12	umorno	4
nervozno	9	veselo	4
umorno	8	lijepo	3
uzbuđeno	8	dobro	2
zabrinuto	6	stresno	1
ponosno	3	iznenađeno	1

Za kraj, u šestoj tablici nalaze se emocije koje su djeca najmanje puta ponovila. Iz prikazane tablice može se vidjeti kako su djeca koja uče engleski jezik ponudila više različitih vrsta emocija od djece iz redovnog programa koja su samo jednom nabrojala navedene emocije: zabrinuto, bolesno, nervozno, dosadno, bijesno, pospano i odlično. Djeca koja uče engleski ponudila su puno više vrsta riječi koje mogu opisati kako se netko može osjećati. Emocije kao što su veselo i sramežljivo ponovili su 2 puta, a emocije zamišljeno, pospano, dosadno, neugodno, zgroženo, opušteno, užasnuo i bolno nabrojali su jednom.

Tablica 3.6. 10 emocija s najmanjim brojem ponavljanja

Program ranog učenja engleskog jezika		Redovni program	
veselo	2	zabrinuto	1
sramežljivo	2	bolesno	1
zamišljeno	1	nervozno	1
pospano	1	dosadno	1
dosadno	1	bijesno	1
neugodno	1	pospano	1
zgroženo	1	odlično	1
opušteno	1	/	
užasnut	1	/	
bolesno	1	/	

6. ZAKLJUČAK

Kada govorimo o usvajanju jezika, govorimo kako je on spontani proces poboljšanja jezičnih i komunikacijskih vještina te kako se rano djetinjstvo često smatra kritičnim razdobljem za jezični razvoj. Iako je jezični razvoj svakog djeteta jedinstven, općenito se sastoji od dvije faze. Prvo dolazi predjezična faza, tijekom koje djeca još ne oblikuje riječi u konvencionalnom smislu, već na druge načine komuniciraju sa svojom okolinom. Ova faza najčešće traje do prve godine života. Na samom kraju predjezične faze djeca počinju usvajati početne elemente svog jezika, kao što su intonacija i ritam materinskog jezika. Jednostavnije vokalizacije koje mala djeca lakše proizvedu pojavljuju se ranije, dok se artikulacija složenijih zvukova usavršava tijekom duljeg trajanja.

Usvajanje stranog jezika u ranoj dobi pruža nam dragocjena iskustva koja olakšavaju brže i lakše usvajanje drugog stranog jezika kasnije u životu. Rano usvajanje jezika pomaže nam da razvijemo učinkovite strategije učenja, koje igraju ključnu ulogu u našem kontinuiranom jezičnom napretku. Osim toga, usvajanje jezika smanjuje strah povezan s interakcijom s izvornim govornicima stranih jezika i potiče stvaranje pozitivne slike o sebi. Također njeguje kvalitetne odnose s vršnjacima i potiče bolji socio-emocionalni razvoj. Štoviše, rana izloženost stranim jezicima pridonosi kognitivnom i motivacijskom rastu, što kasnije dovodi do boljeg napretka u različitim područjima života.

Osim toga, istraživanje pokazuje kako su istraživački problemi doveli do zaključka kako usvajanje stranih jezika u predškolskim ustanovama dovodi do bogaćenja ne samo stranog rječnika, već i rječnika u materinskome jeziku. Također, istraživanje dovodi do zaključka kako postoje značajne prednosti povezane s usvajanjem jezika u ranom i predškolskom obrazovanju. Te prednosti uviđamo u poboljšanju kognitivnog razvoja djeteta, mogućnost razumijevanja ljudi iz drugih zemalja, njegovanju pozitivnog stava i motivacije, kao i mogućnosti razvijanja vještina pravilnog izgovora.

7. LITERATURA

1. Aladrović Slovaček, K. (2019). Od usvajanja do učenja hrvatskog jezika. Zagreb: Alfa d.d.
2. Apel, K., Masterson, J. (2004). Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja do prvih riječi početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje odgajatelje. Lekenik, Ostvarenje
3. Brumen, M. (2011). The perception of and motivation for foreign language learning in pre-school. *Early childhood development and care*, 181(6), 717 – 732.
4. Čizmić, I. i Rogulj, J. (2018). Plastičnost mozga i kritična razdoblja – implikacije za učenje stranoga jezika. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 1(2), 115 – 126. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/198556>
5. Čudina – Obradović, M., Starc, B., Profaca, B., i Letica, M. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
6. Ćoso, Z. (2016). Problematika ovladavanja jezikom. *Croatica et Slavica Iaderina*, 12/2 (12), 493-512. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178252>
7. Dundović, N., Karlovčan, A. (2013). Okružje za igru. U B. Petrović – Sočo., A. Višnjić Jevtić. (Ur.), *Play and playing in early childhood* (str. 114 - 124). Zagreb: OMEP Hrvatska.
8. Edelenbos, P., Richard, J., i Angelika, K. (2006). The main pedagogical principles underlying the teaching of languages to very young learners: *Languages for the children of Europe; Good Practice & Main Principles*. Bruxelles: European Commission. Preuzeto s https://ec.europa.eu/assets/eac/languages/policy/language_policy/documents/young_en.pdf
9. European Commission (2011). *Language learning at pre-primary school level: making it efficient and sustainable. A policy handbook*. Brussels: European Commission. Preuzeto s https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/early-language-learning-handbook_en.pdf
10. Gal, K., i Živić, I. (2007). Poučavanje izgovora engleskog jezika s učenicima 1. razreda osnovne škole. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 53(17). Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/20877>
11. Glavaš, O. (2022). Uloga dobi u učenju stranog jezika, *Varaždinski učitelj - digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 5(10), 522-530. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/281288>
12. Hill J. D., & Flynn K. M. (2006). *Classroom Instruction That Works with English Language Learners*. ASCD

13. Jelaska, Z. (2007). Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja. Lahor, 1(3), 86 – 99. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/20658>
14. Jončić – Bradarić, S., i Kolarić, B. (2012). Dvojezično obrazovanje gluhe djece. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48(1), 104 – 116.
15. Kruhan, M. (1999). Vještine čitanja i pisanja u nastavi stranih jezika. Zagreb: Naprijed
16. Kuvač Kraljević, J., Kologranić Belić L., (2015). Rani jezični razvoj. Kuvač Kraljević, Jelena, ur. *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 25-33.
17. Marinova-Todd, S. H., Marshall, D. B. i Snow, C. E. (2000). Three misconceptions about age and L2 learning. *TESOL quarterly*, 34(1), 9-34.
18. McLaughlin, B., Blinhard, A. G., Osanai, Y. (1995). *Assessing Language Development in Bilingual Preschool Children*. NCBE Program Information Guide
19. Mourao, S. (2014). Taking play seriously in the pre – primary English classroom. *ELT Journal*, 68(3), 254 – 264. Preuzeto s [https://www.researchgate.net/publication/319459819 Taking play seriously](https://www.researchgate.net/publication/319459819_Taking_play_seriously)
20. Myers-Scotton (2007). *Multiple Voices: An Introduction to Bilingualism*. *Applied Linguistics*. 28(1), 35-359.
21. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014).
22. Petrović-Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje - holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
23. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alineja
24. Pinter, A. (2011). *Children learning second language*. New York: Springer. Preuzeto s https://www.academia.edu/5864359/Children_learning_second_languages
25. Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje*. Buševac: Ostvarenje
26. Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
27. Sablić, M. (2014). *Interkulturalizam u nastavi*. Naklada Ljevak
28. Saviile-Troike, M. (2012). *Introducing Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press, 15(3)

29. Sercu, L. (2006). The foreign language and intercultural competence teacher: The acquisition of a new professional identity. *Intercultural education*, 17(1), 55-72.
30. Silić, A. (2007). Prirodno učenje stranog (engleskog) jezika djece predškolske dobi; priručnik za profesore stranoga jezika, odgajatelje i roditelje predškolske djece. Zagreb: Mali profesor.
31. Silić, A. (2007). Stvaranje poticajnoga okruženja u dječjemu vrtiću za komunikaciju na stranome jeziku. *Odgojne znanosti*, 9(2), 67 – 84. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/21130>
32. Slunjski, E. (2011). Kriteriji kvalitete u situacijama učenja. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17(64), 4-7. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124350>
33. Stančić, V., Ljubešić, M. (1994). *Jezik, govor, spoznaja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
34. Starc, B., Čudina- Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing –Tehnička knjiga.
35. Tabors, P. O. (2008). *One child, two languages: A guide for preschool educators of children learning English as a second language*. Baltimore: Paul H. Brookes Pub
36. Velički, D. (2006). Ritam i pokret u ranom učenju njemačkog jezika. *Metodika*, str. 327-336.
37. Vrsaljko, S., i Paleka, P. (2018). Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra Iadertina*, 13(1), 139-159.

